

TÜRKİYE'DE DİN VEYA İNANÇ TEMELLİ NEFRET SUÇLARI

DR. MİNE YILDIRIM VE FUNDA TEKİN

2020

Türkiye’de Din veya İnanç Temelli Nefret Suçları

2020 Raporu

Norveç Helsinki Komitesi İnanç Özgürlüğü Girişimi

Yazarlar: Dr. Mine Yıldırım ve Funda Tekin

Yayın tarihi: Eylül 2021

[Norveç Helsinki Komitesi](#) (Norwegian Helsinki Committee, NHC), merkezi Oslo’da bulunan ve insan haklarının uygulamada korunmasını sağlamak amacıyla 1977 yılından beri uluslararası çalışmalarına devam eden bir sivil toplum kuruluşu. Bu amaçla izleme ve raporlama, eğitim faaliyetleri yürütüyor ve demokratik yapıları destekliyor. NHC’nin çalışmaları Birleşmiş Milletler, Avrupa Konseyi ve Avrupa Güvenlik ve İşbirliği Teşkilatı kapsamında kabul edilmiş insan hakları belgelerini temel alıyor.

[İnanç Özgürlüğü Girişimi](#), 2013 yılından beri Norveç Dışişleri Bakanlığı’nın desteğiyle Norveç Helsinki Komitesi’nin yürüttüğü bir insan hakları projesi olarak, düşünce, din veya inanç özgürlüğü alanında faaliyetlerine devam ediyor. Türkiye’de herkes için din veya inanç özgürlüğü hakkının etkin bir şekilde korunması amacıyla yürütülen projenin temel etkinlikleri arasında konuyla ilgili izleme, belgeleme, raporlama, çözüm önerilerinin geliştirilmesi ve savunuculuk yer alıyor.

Dr. Mine Yıldırım, Norveç Helsinki Komitesi, İnanç Özgürlüğü Girişimi proje yöneticisi. Marmara Üniversitesi Uluslararası İlişkiler (İngilizce) bölümünden mezun olduktan sonra İngiltere’de Leicester Üniversitesi Hukuk Fakültesi’nde İnsan Hakları ve Medeni Özgürlükler alanında lisansüstü eğitimini tamamladı. Finlandiya’da AAbö Akademi İnsan Hakları Enstitüsü’nde “Din veya İnanç Özgürlüğünün Kolektif Boyutu – Uluslararası Hukuk ve Türkiye Üzerine bir Vaka Çalışması” başlıklı teziyle doktora derecesini aldı. Ulusal ve uluslararası projelerde araştırmacı olarak yer alan Yıldırım, 2016 yılında inanç özgürlüğü alanındaki çalışmalarıyla Stefanus Prize ödülünü paylaştı. Avrupa Güvenlik ve İşbirliği Teşkilatı Demokratik Kurumlar ve İnsan Hakları Bürosu’nun Din veya İnanç Özgürlüğü Uzmanlar Kurulu üyesi. Ayrıca, din veya inanç özgürlüğü alanında çok sayıda yayını bulunuyor.

Funda Tekin, Norveç Helsinki Komitesi, İnanç Özgürlüğü Girişimi proje asistanı. Lisans eğitimini, Bahçeşehir Üniversitesi Gazetecilik ve Siyaset Bilimi ve Uluslararası İlişkiler bölümlerinde tamamladıktan sonra Hrant Dink Vakfı’nın yürüttüğü Medyada Nefret Söyleminin İzlenmesi projesinde araştırmacı ve araştırma koordinatörü olarak çalıştı. İstanbul Bilgi Üniversitesi Sosyal Projeler ve STK Yönetimi bölümünde yüksek lisans eğitimine devam ediyor.

www.inancozgurlugugirisimi.org

Norwegian
Helsinki Committee

inanç
özgürlüğü
girişimi

İçindekiler

Kısaltmalar	4
1. Giriş.....	5
2. Nefret Suçu – Uluslararası Hukuki Çerçeve	8
2.1. AGİT Nefret Suçu Tanımı	9
2.2. Uluslararası İnsan Hakları Denetim Mekanizmalarının Türkiye'ye Tavsiyeleri	14
3. Türkiye'de Yasal Mevzuat ve Politika	16
3.1. Yasal Mevzuat.....	16
3.2. Türkiye'nin Nefret Suçuna İlişkin Politikası	19
4. Türkiye'de Nefret Suçuna İlişkin Resmî Veriler	21
5. 2020 Yılında Tespit Edilen Nefret Suçları ve Önceki Yıllarda Yaşanan Olaylarla İlgili Gelişmeler	22
6. İyi Örnekler	28
7. Sonuç ve Tavsiyeler	30
8. Kaynakça	35

Kısaltmalar

AB: Avrupa Birliği

AGİT: Avrupa Güvenlik ve İşbirliği Teşkilatı

AGİT/DKİHB: Avrupa Güvenlik ve İşbirliği Teşkilatı/Demokratik Kurumlar ve İnsan Hakları Bürosu

AİHM: Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi

AİHS: Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi

BM: Birleşmiş Milletler

CERD: Birleşmiş Milletler Irk Ayrımcılığının Ortadan Kaldırılması Komitesi

ECRI: Avrupa Konseyi Irkçılık ve Hoşgörüsüzlüğe Karşı Avrupa Komisyonu

EPI: Evrensel Periyodik İnceleme

KAOS GL: Kaos Gay ve Lezbiyen Kültürel Araştırmalar ve Dayanışma Derneği

PKD: Protestan Kiliseler Derneği

TCK: Türk Ceza Kanunu

1. Giriş

Raporlamanın amacı ve çalışmalarımız

İnanç Özgürlüğü Girişimi projesi kapsamında yürütülen izleme çalışmaları, din veya inanç temelli önyargı saikiyle işlenmiş nefret suçlarının önlenmesi ve nefret suçlarıyla ilgili cezasızlıkların önüne geçebilmek için bu suçlara ilişkin izlemeyi de kapsıyor. İzleme yapılan dönemlerde yapılan görüşmelerden elde edilen ve izleme çalışmaları sonucu ulaşılan veriler şunları ortaya koyuyor:

- Nefret suçlarıyla ilgili ihbar etme ve kamu yetkilileri tarafından kaydetme yeterli düzeyde değil;
- din veya inanç toplulukları, bu topluluklarla ilişkili ibadet yerleri ve başka mekânlara ve/veya dinî/ruhani önderlere ve bu topluluklara mensup olan kişilere yönelik önyargı saikiyle işlenen nefret suçları devam ediyor;
- nefret suçları çoğu zaman cezasız kalıyor.

Polis ve ceza adaleti veri toplama mekanizmaları, nefret suçu kaynaklı mağduriyetlerin bütüncül bir resmini ortaya çıkartamıyor.¹ Bunun nedeni bu mekanizmaların esasen mağdur ihbarı doğrultusunda işlemesi ve nefret suçlarının kayda değer ölçüde az bildirilmesi. **Nefret suçlarının ortadan kaldırılması için din veya inanç temelli nefret suçlarının izlenip raporlanmasına ve etkili bir şekilde soruşturulmasına, zarara ilişkin tazmin ve önlenmesine, mağdur olanların desteklenmesine yönelik bütünsel bir yaklaşıma ve din veya inanç toplulukları ve sivil toplum kuruluşları arasında iş birliğiyle yürütülecek çalışmalara ihtiyaç duyuluyor.**

Bu nedenle, din veya inanç toplulukları ve sivil toplum kuruluşlarıyla iş birliği içinde din veya inanç temelli nefret suçlarıyla ilgili izleme yapmaya devam ediyoruz.

Neler yaptık?

- Nefret suçlarının görünürlüğünü artırmak amacıyla Ekim 2019'da Avrupa Güvenlik ve İşbirliği Teşkilatı/Demokratik Kurumlar ve İnsan Hakları Ofisi (AGİT/DKİHB) işbirliği ile bir nefret suçları ve sivil toplum iş birliği eğitimi düzenledik. Bu eğitimde, nefret suçları ile ilgili farkındalığı güçlendirmek ve ortak izleme çalışması yapmak için bir temel oluşturmak amacıyla Türkiye'deki farklı din ve inanç gruplarıyla ve sivil toplum kuruluşlarıyla birlikte çalıştık.
- 2020 başında, Türkiye'de 2019 yılında yaşanan din veya inanç temelli nefret suçlarıyla ilgili AGİT'e bir bildirim gönderdik ve bu veriler AGİT'in yayımladığı, "[2019 Nefret Suçları Raporu](#)"nda kullanıldı.

---

¹ AGİT/DKİHB, "[Nefret Suçu Odaklı Veri Toplama ve İzleme Mekanizmaları - Pratik Kılavuz](#)", 2014, s. 42.

- Şubat 2021’de İstanbul Bilgi Üniversitesi Hukuk Fakültesi öğretim üyesi Dr. Asuman Aytekin İnceoğlu’nun kolaylaştırıcılığında din veya inanç topluluklarından katılımcılarla, din veya inanç temelli önyargı saikiyle işlenmiş nefret suçlarına odaklanan bir toplantı düzenledik. Bu toplantıda, nefret suçlarını daha görünür kılabilmek amacıyla izleme ve raporlama alanındaki iş birliklerini geliştirmenin yolları hakkında konuştuk. Ayrıca, nefret suçu, nefret söylemi ve ayrımcılığı, nefret suçuna yönelik yasal düzenlemeler ile uygulamaları, din veya inanç temelli nefret suçlarının raporlamasında karşılaşılan engelleri ve çözüm önerilerini de inanç topluluklarının deneyimleri ışığında tartıştık.
- Yaşanan nefret suçlarının görünürlüğünü artırarak önlenmesine katkı sağlamak amacıyla, inanç topluluklarından katılımcılarla iş birliği içinde, 2020 ve 2021 yılları için de din veya inanç temelli nefret suçlarıyla ilgili izleme yapmaya devam ettik.

2020 yılını kapsayan izleme çalışmasında, inanç topluluklarından gelen bildirimler ve gönüllülerin de katkısıyla medya izleme sürecinden elde edilen veriler derlendi.²

Bu raporda;

- **nefret suçuna dair hukuki çerçeve,**
- **Türkiye’nin nefret suçlarına ilişkin veri toplama ve paylaşma politikası,**
- **Türkiye’de nefret suçları ve din veya inanç temelli nefret suçlarına dair bir değerlendirme,**
- **2020 yılında Türkiye’de yaşanan din veya inanç temelli nefret suçlarıyla ilgili izleme çalışmasından elde edilen veriler,**
- **konuya dair dünyadan ve Türkiye’den iyi örnekler,**
- **nefret suçlarının önlenmesine yönelik tavsiyeler yer alıyor.**

Raporun, nefret suçlarıyla ilgili yasaların ve uygulamaların insan hakları standartlarıyla uyumlu hale gelmesine ve toplumsal farkındalığı güçlendirmeye katkı sunmasını umuyoruz.

Yöntem

Elinizdeki rapor din veya inanç temelli nefret saikiyle işlenen nefret suçlarına yönelik ilk olması ve bütünlüklü bir izleme çalışması sunması açısından önemli bir boşluğu doldurma amacı taşıyor. Öncelikle, Türkiye’de nefret suçlarıyla ilgili olarak ele alınabilecek mevzuata ve ilgili yargı kararlarına ilişkin tarama yaptık. Uluslararası insan hakları denetim mekanizmalarının konuya ilişkin bulguları ve tavsiye kararlarını derledik.

Din veya inanç temelli önyargı saikiyle işlenmiş nefret suçları hakkında bildirimler için 2 Mart 2021 tarihinde din veya inanç toplulukları ve ilgili sivil toplum kuruluşlarına bir çağrı yayımladık. Bu çağrıda nefret suçlarının yanı sıra nefret suçlarının önlenmesi, etkili şekilde

---

² Bu vesileyle, izleme sürecindeki katkıları için din veya inanç topluluklarının temsilcileri ile Dr. Asuman Aytekin İnceoğlu, Sehergül Çalış ve Zekeriyya Yahya Karapınar’a teşekkür ederiz.

kovuşturulması ve mağdurların desteklenmesi konusunda iyi örnekler gibi konulara da yer verdik. Ayrıca, gönüllülerin de desteğiyle medya taraması yürüttük. Raporlanan ve medya taraması sonucunda ulaşılan olaylarla ilgili bilgileri AGİT'in nefret suçu tanımını temel alarak inceledik ve raporda yer verip veremeyeceğimizi değerlendirdik.

Önyargı türüne göre kategorizasyon yaparken, AGİT'in kullandığı yöntemden farklı bir şekilde ilerlemeyi tercih ettik. AGİT katılımcısı Devletler nefret suçlarının temelini oluşturan bir dizi önyargı saikini tanıyor. Bu kategoriler; ırkçılık ve yabancı düşmanlığı, Yahudi karşıtlığı, Sinti ve Roman halkına karşı önyargı, Müslümanlara karşı önyargı ve Hristiyanlara ve diğer din mensuplarına karşı önyargı.³ Bu izleme çalışması ise Yahudi karşıtlığı, Hristiyanlara karşı önyargı, Müslümanlara karşı önyargı, Alevilere karşı önyargı, başörtüsü kullanan kişilere karşı önyargı, ateistlere karşı önyargı, Yehova Şahitlerine karşı önyargı saiklerini temel alıyor. Kategorizasyondaki bu farklı tercih, önyargı saikini ve bu suçları daha görünür kılmak. Örneğin, başörtüsü takan kadınlara yönelik hakaret veya saldırılar bu simgeye yönelik önyargılarla bağlantılı olabiliyor.⁴ Dolayısıyla sadece Müslümanlara yönelik önyargı kategorisi altında derlendiğinde hem cinsiyet boyutu hem de simgesel boyutu görünmez hale geliyor, benzer şekilde Alevilere karşı önyargı saikiyle işlenen nefret suçu da bu şekilde kategorize edildiğinde görünürlüğü artıyor. Bu şekilde görmek nefret suçlarını önleme ve bunlarla mücadele için yol gösterici olacaktır.

Çalışmamızda din veya inanç temelli önyargı saikiyle işlenmiş nefret suçları, istatistikler ve yargı kararlarına ulaşma konusunda bazı sınırlılıklarla da karşılaştık. Nefret suçlarının gerçekleşenin altında raporlanıyor olmasının altında birçok sebep yatıyor kuşkusuz. Nefret suçu tanımı, yasal mevzuat ve hukuki başvuru yolları hakkında yeterli bilgiye sahip olunmaması veya farklı sebeplerden dolayı bu yolları kullanmamaları bunlardan bazıları. İnanç Özgürlüğü Girişimi olarak izleme çalışmamızı Türkiye'nin dört bir yanındaki ilgili din veya inanç toplulukları arasında henüz yeterince yaygınlaştıramadığımız için de rapordaki bilgiler tüm resmi yansıtmıyor.

Adalet Bakanlığı ve İçişleri Bakanlığı'nın konuya ilişkin istatistik bilgilerinin erişilebilir ve ayrıntılandırılmış olmaması izleme, nefret suçlarının görünürlüğü ve bunlarla mücadele açısından önemli bir engel oluşturuyor. Son olarak, nefret suçlarının yargı kararlarında ele alınma biçimine de yer vererek daha bütünlüklü bir izleme çalışması yapmayı amaçlamış olsak da yargı kararlarına erişimimiz sınırlı kaldı.

---

³ AGİT 10/07 No'lu Bakanlar Konseyi Kararı Madrid, 2007, paragraf 1; ayrıca bkz. AGİT 4/13 No'lu Bakanlar Konseyi Kararı, Kiev, 5-6 Aralık 2013, paragraf 2.5.

⁴ Yılmaz, Havva, "Bir Nefret Nesnesi Olarak Başörtülü Kadınlar Ya Da Nefret Suçları Bağlamında Başörtüsü Problemi", İnceoğlu, Y., *Nefret Söyleme ve/veya Nefret Suçları*, Ayrıntı Yayınları, 2012.

2. Nefret Suçu – Uluslararası Hukuki Çerçeve

Uluslararası insan hakları sözleşmeleri ayrımcılığı yasaklıyor.⁵ Öte yandan, nefret suçuna ilişkin açık bir düzenleme bulunmuyor. Fakat devletler bir insan hakkına müdahale oluşturan suçlarla ilgili önyargı saikinin soruşturulması yükümlülüğüne sahip.

Birleşmiş Milletler Irk Ayrımcılığının Ortadan Kaldırılması Komitesi Ceza Hukuku Sisteminin İdaresi ve İşlevinde Irk Ayrımcılığının Önlenmesi hakkında 31 Sayılı Genel Yorumunda ceza hukuku sisteminde ırk ayrımcılığının işaretlerine azami dikkat edilmesi gerektiğinin altı çiziliyor.⁶

Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi (AİHM) bu konuda gelişmiş bir içtihadı sahip. Nefret suçu niteliğine sahip olabilecek bir olay başvuru konusu olduğunda ayrımcılık yasağı ile birlikte olayla ilişkili hak temel alınıyor. Ayrımcılık, bir kişi veya grubun, dil, etnik köken, “ırk”, cinsiyet, yaş, cinsel yönelim ve engellilik gibi unsurlardan birine dayalı olarak, temel hak ve özgürlüklerinden veya diğer yasal haklarından, aynı veya benzer konumda olduğu diğer kişilerle eşit bir şekilde yararlanamadığı durumda ortaya çıkar. Uluslararası sözleşmeler ayrımcılığı yasaklar fakat ayrımcılık tanımı yapmaz. Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi’nde (AİHS) ayrımcılığa ilişkin 14. madde genel olarak sözleşmedeki hakların korunması bağlamında ayrımcılığı yasaklıyor.⁷ AİHM, ceza hukukunun nefret suçlarına verilen zararlarla orantılı bir karşılık vermesi gerektiğine işaret ediyor. Bu ilkeyi özellikle Roman olan bir başvurucuya dazlaklar tarafından yapılan bir saldırıyla ilgili *Secic/Hırvatistan* kararında ortaya koydu.⁸ AİHM kararda, devletlerin şiddet içeren olayları soruştururken ırkçı motifleri ve olaylarda etnik nefret veya önyargının bir rolünün olup olmadığını ortaya çıkarmak için tüm makul ek önlemleri alma görevi olduğunun altını çizdi.

AİHM içtihadı devletler açısından dört pozitif yükümlülük öngörüyor:

- Ayrımcılık yasağını içeren 14. madde ve AİHS’deki diğer haklarla bağ kurmak; örneğin, yaşam hakkını koruyan 2. madde, işkence ve kötü muamele yasağını içeren 3. madde veya özel hayatın dokunulmazlığını koruyan 8. madde gibi.
- Hukuki değerlendirmeyi suçun devlet tarafından değil, özel şahıslar tarafından işlendiği durumları da içine alacak şekilde genişletmek.⁹

⁵ BM Medeni ve Siyasal Hakları Uluslararası Sözleşmesi 2. madde; Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi 14. madde.

⁶ BM Irk Ayrımcılığının Ortadan Kaldırılması Komitesi Ceza Hukuku Sisteminin İdaresi ve İşlevinde Irk Ayrımcılığının Önlenmesi hakkında 31 Sayılı Genel Yorum, 2005.

⁷ Öte yandan, BM Medeni ve Siyasal Haklar Sözleşmesi, 26. Maddede sözleşmedeki haklarla sınırlı olmayan bağımsız bir ayrımcılık yasağını içerir:

Herkes, hukuk önünde eşittir ve hiçbir ayrımcılığa tabi tutulmaksızın hukuk tarafından eşit olarak korunma hakkına sahiptir. Hukuk bu alanda her türlü ayrımcılığı yasaklar ve herkese ırk, renk, cinsiyet, dil, din, siyasal veya başka bir fikir, ulusal veya toplumsal köken, mülkiyet, doğum veya başka bir statü ile yapılan ayrımcılığa karşı etkili ve eşit koruma sağlar.

⁸ AİHM, *Šečić/Hırvatistan*, No. 40116/02, 31 Mayıs 2007.

⁹ A.g.k.

- Pozitif yükümlülüğü ırkçı önyargının saikinin ötesine genişletmek; dinsel nefret, homofobi, engellilik, siyasi görüşler veya cinsiyet temelli ayrımcılık.¹⁰
- Pozitif yükümlülüğü, bağlantılı ayrımcılık durumlarını içine alacak şekilde genişletmek.¹¹

AİHM içtihadı bir suçla ilgili olarak önyargı saikinın işaretlerinin bulunması durumunda kamu yetkililerinin bununla ilgili soruşturma yapılmasına ilişkin pozitif yükümlülüğü olduğunu gösteriyor.¹²

2.1. AGİT Nefret Suçu Tanımı

AGİT/DKİHB nefret suçu için aşağıdaki tanımı kullanıyor:

“Mağdurun, mülkün ya da işlenen bir suçun hedefinin, gerçek ya da hissedilen ırk, ulusal ya da etnik köken, dil, renk, din, cinsiyet, yaş, zihinsel ya da fiziksel engellilik, cinsel yönelim veya diğer benzer faktörlere dayalı olarak benzer özellikler taşıyan bir grupla gerçek ya da öyle algılanan bağı, bağlılığı, aidiyeti, desteği ya da üyeliği nedeniyle seçildiği, kişilere veya mala karşı suçları da kapsayacak şekilde işlenen her tür suç.”

Nefret suçu nedir?

¹⁰ AİHM, *Milanović/Sırbistan*, No. 44614/07, 14 Aralık 2010; *Dordević/Hırvatistan*, No. 41526/10, 24 Temmuz 2012; *Virabyan/Ermenistan*, No. 40094/05, 2 Ekim 2012; *M.C. ve A.C./Romanya*, No. 12060/12, 12 Temmuz 2016.

¹¹ Bağlantılı ayrımcılık kişinin ilişkisi olan bir kişi nedeniyle ayrımcılığa maruz kalmasını içeriyor. AİHM, *Škorjanec/Hırvatistan*, No. 25536/14, 28 Mart 2017.

¹² Avrupa Birliği Temel Haklar Ajansı, [Unmasking bias motives in crimes: selected cases of the European Court of Human Rights](#).

Nefret suçunun oluşması için iki unsur gerekiyor: Cezai suç teşkil eden bir fiil ve önyargılı bir saik:¹³

1. Nefret suçunun meydana gelebilmesi için **temel bir cezai suç gerekli**. Başka bir deyişle, işlenen fiil ulusal hukuk kapsamında cezalandırılmayı gerektiren bir suç teşkil etmeli. Temelde yatan bir suç bulunmadığı takdirde, ortada bir nefret suçu da yok demektir.
2. Nefret suçunun ikinci unsuru, failin suç teşkil eden bu fiili bir **“önyargıya” dayanan belirli bir saik**le işlemiş olması gereğidir. Önyargılı saikin varlığı, nefret suçlarını adi suçlardan ayıran unsurdur.

Önyargılı saik nedir?

Nefret suçunun faili mağduru, mağdurun belirli bir gruba ait olması veya ait olmasına dair bir algıya sahip olması nedeniyle seçer.¹⁴ Suçun bir taşınmaz veya mekâna zarar şeklinde işlenmesi halinde bu mekân, mağdur olan grupla olan bağı nedeniyle seçilir ve bu mekânlara ibadet yeri, toplum merkezi, okul, araç veya ev örnek olarak verilebilir.¹⁵

Türk Dil Kurumu önyargı kelimesini “Bir kimse veya bir şeyle ilgili olarak belirli şart, olay ve görüntülere dayanarak önceden edinilmiş olumlu veya olumsuz yargı, peşin yargı, peşin hüküm, peşin fikir” olarak tanımlar.¹⁶ Nefret suçu, “nefret” kelimesini içerse de bu suçun tespitinde “nefret” yerine “önyargı saiki” öne çıkıyor. Suçun mağduru olan grubun ortak bir korunan özelliği olması gerekir, “ırk”, etnik köken, dil, din, milliyet, cinsel yönelim veya başka bir özellik.¹⁷

Nefret suçları neden diğer suçlardan farklı bir şekilde ele alınmalı?

Önyargılı saik, nefret suçunu diğer sıradan suçlardan ayıran en temel özellik.

Nefret suçlarının, mağdurlar, mağdurlarla doğrudan ve dolaylı olarak bağlantılı olan kişiler ve genel olarak toplum üzerinde, önyargı saiki içermeyen suçlara göre daha ciddi etkileri olabilir. Önyargılı saikle yaşanan suçlar ve olaylar, mağdurlara ve mağdurun mensubu olduğu topluluğa içinde yaşadıkları toplumun bir parçası olarak kabul edilmedikleri mesajını yollar ve eşitlik idealini zedeler.

Nefret suçlarında hedef alınan grubun diğer üyeleri, gelecekte saldırıya uğrama riski altında hissedebilir ve psikolojik olarak da mağdur gibi etkilenebilirler. Ayrıca, nefret suçlarının bütün yönleriyle soruşturulmaması ve kovuşturulmaması, başkalarını da benzer suçlar işlemeye

¹³ AGİT/DKİHB, [Hate Crime Laws – A Practical Guide](#), 2009.

¹⁴ A.g.k., s. 16.

¹⁵ A.g.k.

¹⁶ <https://sozluk.gov.tr>

¹⁷ Yukarıdaki dipnot 13 (Hate Crime Laws).

yönlendirebilir ve toplumsal şiddetin artmasına sebep olabilir. Bunun yanında, mağdurlara ve potansiyel mağdurlara gerekli koruma sağlanmadığında topluluklar kamu kurumlarına güvenini yitirebilir. Tüm bunlar, hedef alınan toplulukların daha fazla dışlanmasına, içe kapanmasına ve sosyal ve siyasal yaşama katılım haklarından feragat etmesine yol açabilir. Dahası, nefret suçlarında hedef alınan gruplar gerekli tedbirlerin alınmadığını düşündüğü durumda misilleme saldırılar da yaşanabilir ve bu da toplumsal şiddet döngüsüne neden olabilir. Dolayısıyla, tüm bu farklı etkiler sebebiyle nefret suçları “adi” suçlardan farklı bir şekilde ele alınmalı.¹⁸

Nefret söylemi ve nefret suçu arasındaki fark nedir?

Nefret suçları ve nefret söylemi zaman zaman birbirleriyle karıştırılabilen iki kavram. Nefret söylemi kısaca, bir kişinin veya grubun din, dil, etnik kimlik, engellilik, yaş, cinsiyet ve cinsel yönelim gibi özelliklerini hedef alan, önyargıya dayalı, olumsuz ve saldırgan ifadeler olarak özetlenebilir. Avrupa Konseyi Bakanlar Komitesi ise 1997’de kabul ettiği R(97) 20 sayılı tavsiye kararında nefret söylemini; “ırkçı nefreti, yabancı düşmanlığını, Yahudi düşmanlığını veya azınlıklara, göçmenlere ve göçmen kökenli insanlara yönelik saldırgan ulusalcılık ve etnik merkezilik, ayrımcılık ve düşmanlık şeklinde ifadesini bulan, dinsel hoşgörüsüzlük de dâhil olmak üzere hoşgörüsüzlüğe dayalı başka nefret biçimlerini yayan, kışkırtan, teşvik eden veya meşrulaştıran her türlü ifade biçimi” olarak tanımlıyor.¹⁹

Nefret söylemi, nefret suçuna teşvik veya eşlik edebilme potansiyelini taşır ve bu suçlara zemin hazırlar. Dolayısıyla, nefret suçu ve nefret söylemi arasında her zaman doğrudan bir ilişki ispat edilemese de bu iki olgunun bağlantılı olduğunu ve birbirini beslediğini söylemek mümkün.

Yukarıda aktarıldığı gibi, nefret suçları söz konusu olduğunda ortada zaten mevcut bir suç vardır ve bu suç önyargılı bir saikle işlenir. Oysa, nefret söylemi içeren her ifade suç olarak sayılmayabilir. Nefret söyleminin ifade özgürlüğüyle ilişkili olarak değerlendirilmesi uluslararası insan hakları hukuku çerçevesinde de sıklıkla tavsiye ediliyor.²⁰ Ancak, nefret söyleminin suç olarak düzenlendiği ülkeler de söz konusu. Örneğin, ‘halkı kin ve düşmanlığa tahrik suçu’nun düzenlendiği, Türk Ceza Kanunu’nun (TCK) 216. maddesinde nefret içerikli açıklamalar bazı şartlarda suç olarak kabul edilir. Bazı ülkelerde ise nefret söylemi niteliğindeki ifadeler suç olarak görülmez ve konu ifade özgürlüğünün kapsamında değerlendirilir.²¹

¹⁸ KAOS GL Derneği, [Nefret suçlarını önleme ve karşılama: AGİT bölgesindeki STK’lar için kaynak kılavuz](#), Mayıs 2015.

¹⁹ Avrupa Konseyi Bakanlar Komitesi, [Recommendation No. R \(97\) 20](#), 1997.

²⁰ Nefret söylemi ve ifade özgürlüğü ilişkisiyle ilgili detaylar için Birleşmiş Milletler İnsan Hakları Yüksek Komiserliği’nin Rabat Eylem Planı’nı inceleyebilirsiniz: <https://inancozgurlugugirisimi.org/ifade-ozgurlugu-ve-nefret-soylemi-arasinda-rabat-eylem-plan/>

²¹ Karan, U., “Nefret suçlarından ne anlıyoruz?”, Çavdar, A. ve Yıldırım, A.B., [Nefret Suçları ve Nefret Söylemi](#) içinde, Hrant Dink Vakfı Yayınları, 2010.

Din veya inanç temelli önyargı saikiyle işlenen nefret suçlarının tespitine yardımcı olabilecek sorulara örnekler:²²

- Mağdurlar veya tanıklar olayın bir din veya inanç grubuna yönelik bir önyargıdan kaynaklandığı düşüncesinde mi?
- Önyargıya işaret eden bir yorum, yazılı beyan, tutum ya da duvar yazısı var mı?
- Hedef alınan mekân, bir ibadet yeri, cami, cemevi, kilise, sinagog veya Yehova Şahitlerine veya ateist bir gruba ait toplantı salonu, din veya inanç topluluğuyla bağlantılı bir mezarlık veya okul veya kültürel açıdan önemli bir mekân mı?
- Hedef alınan mekân daha önce din veya inanç grubuna karşı bir olayda hedef alınmış mı?
- Hedef alınan mekâna yönelik saldırının niteliği ne? Olay mahallinde, Davut'un yıldızı veya haç gibi sembollere zarar verilmiş mi? Veya Müslümanlar açısından rencide edici olabilecek domuz eti veya kanı gibi bir öge bulunmuş mu?
- Ne tür bir şiddet söz konusu? Din veya inancı temsil eden semboller hedef alınmış mı? Tevrat, İncil veya Kur'an gibi dinî öneme sahip bir objeye karşı saygısızlık içeren bir davranış sergilenmiş mi?
- Şüpheli şahıs bir din veya inanç topluluğunu hedef alan bir gruba mı mensup? Şüphelinin geçmişinde veya sicilinde daha önce benzer eylemlerde bulunduğu dair bir ipucu var mı?
- Mağdur edilen kişinin görünüşünden hangi din veya inanca mensup olduğu anlaşılıyor mu? Haç veya zülfikar kolyesi takan veya dövmesi bulunan bir kişi, kippa veya takke, başörtüsü takan bir kadın, sakallı bir adam, isminden dinî aidiyeti belli olan bir kişi buna örnek gösterilebilir.
- Mağdur edilen kişi din veya inanç topluluğu lideri veya belirli bir din veya inanç topluluğunun korunması ve güvenliği için çalışan bir insan hakları savunucusu mu?
- Olay bir terör saldırısının ardından, böyle bir saldırının yıldönümünde veya fail ya da bir din veya inanç topluluğu açısından önem taşıyan başka bir tarihte mi gerçekleşmiş? Olay bir dinin bayramında mı yaşanmış?
- Kişiler din veya inançlarını yayarken mi hedef alınmış?
- Görünürde başka bir saik var mı? Başkaca bir saik bulunmaması da önyargılı saikin varlığını düşündüren bir sebeptir.

Mağdurların Desteklenmesi

Nefret suçlarının hedeflediği kişiler ve topluluklar, bu suçlardan farklı şekillerde etkilenirler. Fakat her nefret suçunda mağdurların kimlikleri hedef alınır. Bu nedenle failin eylemi kişinin

---

²² Bu sorular AGİT'in Müslümanlara ve Yahudilere yönelik nefret suçlarıyla ilgili kaynaklarından uyarlanmıştır. Bakınız [Understanding Anti-Muslim Hate Crimes - Addressing the Security Needs of Muslim Communities: A Practical Guide](#), 2020 ve [Understanding Anti-Semitic Hate Crimes and Addressing the Security Needs of Jewish Communities: A Practical Guide](#), 2017.

kimliğinin aşığılanması, değersizleştirilmesi ve alaya alınması olarak deneyim edilir.²³ Nefret suçunun doğrudan etkileri olduğu gibi dolaylı etkileri de vardır. **Nefret suçu saldırısı hedeflenen kişinin ötesinde, temsil ettikleri topluma bir mesaj verir.**

Nefret suçlarına karşılık verirken ve bunların zarar verici etkileriyle mücadele ederken mağdurların ihtiyaçlarını doğru anlamak büyük önem taşıyor. Avrupa Birliği (AB) Temel Haklar Ajansı nefret suçlarıyla etkili bir şekilde mücadele etmek için mağdurların deneyimlerini kamu yetkililerine ihbar edebilmeleri, korunmaları ve desteklenmeleri gerektiğini vurguluyor.²⁴ Ayrıca polisin olayları doğru bir şekilde kaydetmesi ve failerin hesap vermesini sağlaması gerekiyor. AB'nin bu konudaki Direktifi, üye ülkelere nefret suçlarının mağdurlarının polisle ilk temas ettikleri andan itibaren tespit etme yükümlülüğü getiriyor.²⁵ Böylece ihtiyaçları ve kişisel koşulları doğrultusunda haklarına erişebilmeleri için uygun bilgi alabilirler.

AGİT mağdurların ihtiyaçlarını temel olarak kişisel emniyet ve güvenlik, pratik yardım, duygusal ve psikolojik destek, kişisel bilgilerin korunması ve güven, bilgi ve tavsiye, adli sisteme erişim konusunda yardım ve saygılı ve onurlu muamele olarak listeliyor.²⁶

- Kişisel emniyet ve güvenlik
  - Nefret suçunun yaşanmasının hemen ardından fiziksel güvenlik sağlanmalıdır.
  - Nefret suçunun hedefi, ibadet yeri, mezarlık veya okul gibi bir din veya inançla bağlantılı bir yer ise, bu yerin güvenliğinin sağlanması için destek sağlanmalıdır.
  - İleriye yönelik korumanın sağlanması için kamu yetkilileriyle risk değerlendirmesi yapılmalıdır.
  - Adli sistem içinde, özellikle nefret suçunu ihbar ederken, kanıt verirken ve mahkeme sürecinde mağdurlar kendilerini güvende hissetmelidir.
- Pratik yardım
  - Nefret suçu mağdurlarının bazıları suçun işlenmesinin hemen ardından yer değiştirme, psikolojik destek, hukuki danışmanlık veya zarar gören yerin onarımı gibi farklı desteklere ihtiyaç duyarlar.
- Duygusal ve psikolojik destek
  - Nefret suçu mağdurları olayın yaşanmasından sonra uzun bir süre boyunca duygusal ve psikolojik desteğe ihtiyaç duyabilir.
  - Mağduriyetin üstesinden gelmeleri ve dirençlerini artırmaları için kısa ve uzun dönemli bireysel ve grup terapi desteği sunulmalıdır.
- Kişisel bilgilerin korunması ve güven

²³ AGİT/DBİHB, [Understanding the Needs of Hate Crime Victims](#), 2020.

²⁴ Avrupa Birliği Temel Haklar Ajansı, [Ensuring justice for hate crime victims: professional perspectives](#), 2016.

²⁵ Avrupa Birliği Parlamentosu ve Konseyi'nin Suçların mağdurları için hak, destek ve koruma konusunda minimum standartlar hakkında Direktifi [2012/29/EU](#).

²⁶ Yukarıdaki dipnot 23., s. 16.

- Mağdurların soruşturmayı yürüten kişilere ve kamu kurumlarının temsilcilerine güven duyması bilhassa önemli. Bu kişilerin güvende olmasını sağlamak için kişisel bilgilerinin korunması ve açık ve bilgi sahibi olarak verecekleri rızaları olmadan üçüncü taraflarla paylaşılmaması gerekir.
- Bilgi ve tavsiye
  - Nefret suçu mağdurları için bilgi özellikle önemli bir ihtiyaç. Bilgi için duyulan ihtiyacı sağlamak, mağdurların sürece dahil olmasına, iradesini ve karar alma becerisini ve özgüvenini yeniden güçlendirmeye ve haklarını talep etmelerine ve yetki sahibi olmalarına yardımcı olur.
- Adli sisteme erişim konusunda yardım
  - Nefret suçu mağdurlarının tümü suç ihbarında bulunmuyor. İhbarda bulunanlar açısından kamu görevlilerinin davranışları kritik öneme sahip. Adli yardım, usul, kamu yetkililerinin davranışları ve ilgili kurumlara erişim süreçleri mağdurları desteklemelidir.
- Saygılı ve onurlu muamele
  - AB Mağdur Hakları Direktifi, kolluk kuvvetlerini ve diğer hizmet sağlayıcıları mağdurlara ayrımcılık yapmadan “saygılı, hassas ve profesyonel bir şekilde” yaklaşmaya çağırıyor.²⁷ Görevliler ilk temas, mülakat, yazılı iletişim ve ihtiyaç değerlendirmesi gibi süreçler boyunca mağdurun ihtiyaçlarını dikkate almalı ve aynı zamanda mağdurun fiziksel, ruhsal ve manevi bütünlüğüne saygı göstermelidir.

Nefret suçları mağdurları, tarihsel olarak suçluya odaklanan adalet sisteminin kendileri için işlediğini görmek istiyorlar.

AGİT - Nefret Suçları Mağdurlarının İhtiyaçlarını Anlamak

2.2. Uluslararası İnsan Hakları Denetim Mekanizmalarının Türkiye'ye Tavsiyeleri

Birleşmiş Milletler (BM)

Birleşmiş Milletler Irk Ayrımcılığının Ortadan Kaldırılmasına Dair Uluslararası Sözleşmesi'nin²⁸ denetim organı olan Komite (CERD) Türkiye'ye ilişkin periyodik değerlendirmesinde, saldırı ve tehditler de dahil olmak üzere, toplumun genelinde, Roman, Kürt ve gayrimüslim azınlıklara mensup bireylere yönelik düşmanca tutumlar konusunda (Sözleşmenin 2 ve 3. maddeleri) kaygısını dile getirdi.²⁹ Bu bulguyla bağlantılı olarak, Türkiye'nin bilgi kampanyası ve genel toplumun eğitimi de dahil olmak üzere bu tür tutumları engellemek ve bunlarla mücadele

²⁷ Yukarıdaki dipnot 25.

²⁸ BM, [Her Türlü Irk Ayrımcılığının Ortadan Kaldırılmasına İlişkin Uluslararası Sözleşme](#), BM Genel Kurulu'nun 21 Aralık 1965 tarihli ve 2106 A (XX) sayılı kararıyla kabul edilmiş ve 4 Ocak 1969 tarihinde yürürlüğe girmiştir.

²⁹ BM Uluslararası Irk Ayrımcılığının Ortadan Kaldırılması Komitesi (CERD), Sözleşme'nin 9. maddesi altında taraf Devletler tarafından gönderilen raporların değerlendirilmesi: Irk Ayrımcılığının Ortadan Kaldırılmasına dair Uluslararası Sözleşme: [CERD sonuç gözlemleri; Türkiye](#), 24 Mart 2009, CERD/C/TUR/CO/3, par. 13.

etmek üzere önlem almasını öneriyor. Ayrıca, Sözleşme'nin 3. maddesine ilişkin 19 Sayılı genel yorum³⁰ ışığında Komite, taraf devleti ırksal ve etnik filli ayrıma yol açan tüm eğilimleri izlemeye ve bu tür eğilimlerin olumsuz sonuçlarıyla mücadele etmeye teşvik ediyor.

Komite, Ceza Kanunu'nun ilgili suçlar hakkında (6. madde) cezalandırmayla ilgili olarak ırkçı motivasyonun belirli bir ağırlaştırıcı koşul olarak dikkate alınmasına ilişkin genel bir hüküm bulunmadığını kaydediyor.³¹ Bu bağlamda, Türkiye'ye ulusal ceza mevzuatında etnik, ırksal ve dinî nefretin ceza hukukuyla ilgili işlemlerde ağırlaştırıcı koşul olarak dikkate alınmasına ilişkin belirli bir hükme yer vermesini tavsiye ediyor.

BM İnsan Hakları Konseyi'nin, BM üyesi her ülkede insan haklarının korunması, geliştirilmesi ve yaygınlaştırılması için yürüttüğü Evrensel Periyodik İnceleme (EPI) kapsamında başka ülkeler Türkiye'ye nefret suçuna ve ilgili konularda dair tavsiyeler verdi:

- Birinci döngüde Ermenistan, ayrımcı uygulamaları ortadan kaldırmak, Romanlara, Kürtlere ve gayrimüslim azınlıklara yönelik saldırılar da dahil olmak üzere toplumdaki yerleşik düşmanca tutumları engellemek için, diğerlerinin yanı sıra bilgilendirme kampanyaları, farkındalık yaratma ve eğitim yoluyla da bu tür tutumları önleme ve bunlarla mücadele etmek için somut adımlar atarak etkili bir çaba gösterme ve politikalar yürütme tavsiyesini [verdi](#).
- Bir diğer tavsiye, Yunanistan tarafından verilen, hakimler ve kolluk kuvvetleri için eğitim ve öğretim programlarının yanı sıra farkındalık yaratma kampanyaları düzenleyerek gayrimüslim azınlıklara mensup kişilere karşı düşmanca tutumları önlemek ve bunlarla mücadele etmek için adımlar [atmaktı](#). Türkiye her iki tavsiyeyi de destekledi.
- Romanlara, Kürtlere ve gayrimüslim azınlıklara mensup kişilere karşı süregelen düşmanca tutumlar ve ayrımcılığa karşı mücadele etmek için etkili önlemler almak konusunda Kıbrıs tarafından verilen tavsiye ise not [edildi](#).
- İkinci döngüde Kanada, TCK'nın özellikle 122. maddesindeki nefret ve ayrımcılıkla mücadele mevzuatının güçlendirilmesini tavsiye [etti](#).
- Aynı döngüde Şili, cinsel yönelime dayalı şiddet ve ayrımcılık vakalarının, LGBTİ'lere yönelik şiddet şikayetlerine ilişkin ayrıştırılmış veriler yayımlanarak hem hukukta hem de uygulamada ele alınmasını tavsiye [etti](#). Türkiye her iki tavsiyeyi de sadece not etti ve desteklemedi.
- 2020 yılındaki üçüncü döngüde ise yasal hükümlerin kabul edilmesi de dahil olmak üzere, kırılgan toplumların özellikle şiddet ve nefret söyleminden korunmasını sağlama konusunda Fransa tarafından verilen tavsiye [desteklendi](#).

---

³⁰ A.g.k.

³¹ A.g.k. para. 23.

Yukarıda da görüldüğü üzere, **Türkiye nefret suçları ve ayrımcılıkla mücadele konularında genel tavsiyeleri desteklerken mevzuat değişikliği ve ayrıştırılmış verilerin yayımlanmasına ilişkin tavsiyeleri ise not etmekle yetindi. Her iki tutum da Türkiye'nin nefret suçlarına ilişkin ortaya koyduğu politikayla uyumlu, Türkiye aşağıda da aktarılacağı gibi nefret suçlarına ilişkin belirli bir mevzuat oluşturmak ve nefret suçlarına ilişkin verileri kaydetmek ve bunları ayrıştırarak kaydetmek konusunda adım atmıyor.**

Avrupa Konseyi

Avrupa Konseyi Irkçılık ve Hoşgörüsüzlüğe Karşı Avrupa Komisyonu (ECRI) da Türkiye'ye ilişkin değerlendirmesinde nefret suçu konusunu ele alıyor. ECRI 2016 Raporu'nda Türkiye'ye kolluk kuvvetlerinin nefret suçunun raporlanması, soruşturulması ve cezalandırılmasını iyileştirmek için eğitimi yoğunlaştırması ve kırılğan gruplarla yuvarlak masa toplantıları düzenlemesini tavsiye etti.³² **Ayrıca, Komisyon kamu yetkililerinin nefret motivasyonu ile yaşanan tüm olayları kayıt altına almaya yönelik bir sistem oluşturması ve şiddet içeren nefret suçunu titizlikle soruşturması gerektiğinin altını çizdi.**³³

Avrupa Güvenlik ve İşbirliği Teşkilatı

AGİT katılımcı ülkelere ilişkin bir denetim mekanizmasına sahip değil. Fakat AGİT/DKİHB nefret suçunu hoşgörüsüzlüğün en ciddi yansımalarından biri olduğu için özel bir şekilde izliyor. Nefret suçuna ilişkin AGİT bölgesindeki ülkelerde nefret suçu hakkında devletlerin ve bu ülkelerden sivil toplumun paylaştığı veriler ışığında yıllık nefret suçu raporu yayımlıyor. 2019 yılına ait [Nefret Suçu Raporu](#)'nun Türkiye bölümünde Türkiye'nin kolluk kuvveti birimlerinin nefret suçlarının önyargı saiklerini kaydetmediğinin gözlemlendiği ifade ediliyor.³⁴

3. Türkiye'de Yasal Mevzuat ve Politika

3.1. Yasal Mevzuat

Türkiye'de nefret suçlarının Türk Ceza Kanunu'na dahil edilmesi için çeşitli zamanlarda kanun teklifleri hazırlanmış olsa da nefret suçu konusunda özel bir düzenleme bulunmuyor.³⁵

---

³² ECRI, [Irkçılığa ve Hoşgörüsüzlüğe Karşı Avrupa Komisyonu Türkiye Raporu](#), Beşinci İzleme Dönemi, 4 Ekim 2016, s. 10.

³³ A.g.k.

³⁴ AGİT/DKİHB, [Nefret Suçu Raporu - Türkiye bölümü](#) 2020.

³⁵ Aralık 2011'de Meclisi Başkanlığı'na verilen "Nefret Suçlarının ve Ayrımcılığın önlenmesinde etkin bir düzenleme için Türk Ceza Kanununun 216. ve 66. maddesinde değişiklik yapılmasına dair Kanun Teklifi", bkz. <https://www2.tbmm.gov.tr/d24/2/2-0222.pdf>; Ocak 2012'de Meclis Başkanlığı'na verilen "Nefret Suçlarının ve Ayrımcılığın önüne geçilebilmesi için Türk Ceza Kanunu'nun 216. maddesinde değişiklik yapılmasına dair

Nefret suçlarına yönelik bir düzenleme yapma amacıyla TCK'nın 122. maddesinin "Ayrımcılık" olan başlığı, 2014 yılında yapılan değişiklikle "Nefret ve Ayrımcılık" olarak değiştirildi.³⁶ Madde bu şekilde düzenlenmiş olsa da bu madde ancak "nefret" nedeniyle gerçekleştirilen belirli "ayrımcılık" eylemlerini kapsıyor. Buna göre:

Dil, ırk, milliyet, renk, cinsiyet, engellilik, siyasi düşünce, felsefi inanç, din veya mezhep farklılığından kaynaklanan nefret nedeniyle,

- kamuya arz edilmiş olan bir taşınır veya taşınmaz malın satılmasını, devrini veya kiraya verilmesini,
- kişinin kamuya arz edilmiş belli bir hizmetten yararlanmasını,
- kişinin işe alınmasını,
- kişinin olağan bir ekonomik etkinlikte bulunmasını engelleyen kimse bir yıldan üç yıla kadar hapis cezası ile cezalandırılır.

Bu değişiklikle beraber, artık suçun 'nefret' saikiyle işlendiğinin de ispat edilmesi gerekiyor. Ancak, 'nefret' soyut bir kavram olduğu için suçun farklılıklara duyulan nefret nedeniyle işlenip işlenmediğinin ispatı oldukça güç. Bu sebeple, 122. maddenin aslında işlenemez bir suç tanımladığı hukukçular tarafından sıklıkla dile getiriliyor.³⁷ Yani, artık ayrımcılık vakalarında da 'nefret' saiki arandığı için ayrımcılığın yasalar ve yasa uygulamaları karşısında görünmez kılındığını da söylemek mümkün. 122. madde ile ilgili yapılan değişiklikten sonra 2014 yılında Yargıtay tarafından verilen bir karar bu soruna bir örnek. İstanbul'da tekerlekli sandalye kullanan ortopedik engelli bireyin, binmek istediği özel halk otobüsünün şoförü, kapıyı açmadığı gerekçesiyle şoföre açtığı davada 2012 yılında yerel mahkeme TCK 122/1 maddesi gereğince şoförün 6 ay hapis cezası ile cezalandırılmasına karar verdi.³⁸ Karar temyiz edildiğinde 2014'te TCK'da yapılan değişiklik nedeniyle yerel mahkeme kararı Yargıtay tarafından, somut olay incelendiğinde, sanığın TCK'nın 122. maddesinde sayılan bir fiilinin bulunmadığı anlaşıldığı için bozuldu ve şoför ceza almadı.³⁹

Ayrıca, 122. madde, cinsel yönelim ve etnik köken gibi kimi özellikleri kapsamıyor. Dolayısıyla, maddenin yukarıda sayılan sınırlı sayıda korunan özelliği içermesi, farklı sebeplerle ayrımcılığa maruz kalan bireylerin bu madde kapsamında başvuru yapabilmesinin önüne geçiyor. Belli

---

Kanun Teklifi", bkz. <https://www2.tbmm.gov.tr/d24/2/2-0318.pdf>; Aralık 2012'de Meclis Başkanlığı'na verilen "Türk Ceza Kanununda Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun Teklifi", bkz. <https://www2.tbmm.gov.tr/d24/2/2-1060.pdf>; Mayıs 2010'da ve Şubat 2012'de Meclis Başkanlığı'na verilen "Nefret Suçlarının ve Ayrımcılığın önlenmesinde etkin bir düzenleme için Türk Ceza Kanununun 216. maddesinde değişiklik yapılmasına dair Kanun Teklifi", <https://www2.tbmm.gov.tr/d23/2/2-0722.pdf>, <https://www2.tbmm.gov.tr/d24/2/2-0369.pdf>.

³⁶ 5237 sayılı ve 26/09/2004 tarihli Türk Ceza Kanunu, 25611 sayılı 12/10/2004 tarihli Resmî Gazete.

³⁷ Baran Doğan, "Nefret ve Ayrımcılık Suçu TCK Madde 122", t.y., Agos, "TCK 122 hayal kırıklığı: Nefret suçu kağıt üstünde kaldı", 15 Aralık 2016.

³⁸ İstanbul 8. Sulh Ceza Mahkemesi, 2012.

³⁹ Yargıtay 18. Ceza Dairesi içtihad metni, 2018/1978 E., 2019/13554 K.

özelliklerin 122. madde korumasında olmaması ise Anayasa'nın eşitlik maddesine aykırılık teşkil ediyor.

Öte yandan, din veya inanç temelli bir önyargı saikiyle işlenmiş suçlar düşünüldüğünde Türk Ceza Kanunu'nda bir dizi suçla ilgili, sınırlı da olsa, düzenleme bulunuyor. Bunlar arasında, tehdit, onur ve şerefe karşı işlenen suçlar, ibadet yerlerine ve mezarlıklara zarar verilmesi, yaralama, öldürme, halkın bir kesiminin benimsediği dinî değerlerin aşağılanması öne çıkıyor. Aşağıda ortaya konduğu üzere yasa maddelerinin bazıları suçun belirli bir önyargı ile veya tahkir amacıyla işlenmiş olmasını ağırlaştırıcı bir etken olarak görüyor. Bazıları ise ağırlaştırıcı bir düzenleme içermiyor ve bu açıdan iyileştirilmeye ihtiyaç duyuyor.

Tehdit – TCK 106. madde “bir başkasını, kendisinin veya yakınının hayatına, vücut veya cinsel dokunulmazlığına yönelik bir saldırı gerçekleştireceğinden bahisle tehdit” etme, “malvarlığı itibarıyla büyük bir zarara uğratacağından veya sair bir kötülük edeceğinden bahisle tehdit” etmeyi suç olarak düzenler. Tehdidin, silahla, imzasız mektup veya özel işaretlerle -kişinin kendisini tanınmayacak bir hale koyması suretiyle- birden fazla kişi tarafından birlikte, var olan veya var sayılan suç örgütlerinin oluşturdukları korkutucu güçten yararlanılarak, işlenmesi halinde ceza artırılır. Bu hükümde suçun belirli bir gruba yönelik önyargı ile işlenmiş olmasının cezayı ağırlaştırması söz konusu değil.

Onur, şeref ve saygınlığa karşı işlenen suçlar – TCK 125. madde, “bir kimseye onur, şeref ve saygınlığını rencide edebilecek nitelikte somut bir fiil veya olgu isnat” etme, “sövmek suretiyle bir kimsenin onur, şeref ve saygınlığına” saldırma eylemleri için hapis cezası veya adli para cezası öngörüyor. Bu eylemin “mağduru muhatap alan sesli, yazılı veya görüntülü bir iletiyle işlenmesi halinde” aynı ceza geçerlidir. Hakaret suçunun, “dinî, siyasi, sosyal, felsefi inanç, düşünce ve kanaatlerini açıklamasından, değiştirmesinden, yaymaya çalışmasından, mensup olduğu dinin emir ve yasaklarına uygun davranmasından dolayı” ve “kişinin mensup bulunduğu dine göre kutsal sayılan değerlerden bahisle” işlenmesi durumunda cezanın alt sınırı bir yıldan az olamaz. Ayrıca, “hakaretin alenen işlenmesi halinde ceza altıda biri oranında artırılır”.

İbadet yerleri ve mezarlıklara zarar verme – TCK 153. madde “ibadethanelere, bunların eklentilerine, buralardaki eşyaya, mezarlara, bunların üzerindeki yapılara, mezarlıklardaki tesislere, mezarlıkların korunmasına yönelik olarak yapılan yapılara, yıkmak, bozmak veya kırmak suretiyle zarar veren kişi” için bir yıldan dört yıla kadar hapis cezası öngörüyor. Aynı maddede, ayrıca, bu yerleri kirleten kişi için de hapis veya adli para cezası düzenleniyor. Bu eylemlerin, “ilgili dinî inancı benimseyen toplum kesimini tahkir maksadıyla işlenmesi halinde” ise cezanın üçte bir oranında artırılması öngörülüyor. İbadet yeri statüsüne sahip olmayan cem evleri, Yehova Şahitleri'nin ibadet yerleri ve çok sayıda Protestan kiliselerine yönelik nefret suçu söz konusu olduğunda bunların TCK 153. madde altında değerlendirilip değerlendirilmeyeceğine ilişkin bir belirsizlik olabilir. Kolluk kuvvetleri ve savcılık makamları resmî statüsüne bakmadan bu yerlerin işlevini göz önünde bulundurarak 153. madde kapsamında değerlendirilmeli.

Dinî veya inancı açıklama ve ibadetin engellenmesi – TCK 115. madde “cebir veya tehdit kullanarak, bir kimseyi dinî, siyasi, sosyal, felsefi inanç, düşünce ve kanaatlerini açıklamaya veya değiştirmeye zorlayan ya da bunları açıklamaktan, yaymaktan meneden kişi” için hapis cezası öngörüyor. Ayrıca, “dinî inancın gereğinin yerine getirilmesinin veya dinî ibadet veya ayinlerin bireysel ya da toplu olarak yapılmasının, cebir veya tehdit kullanılarak ya da hukuka aykırı başka bir davranışla engellenmesi” de bu suç kapsamında. Yine, “cebir veya tehdit kullanarak ya da hukuka aykırı başka bir davranışla bir kimsenin inanç, düşünce veya kanaatlerinden kaynaklanan yaşam tarzına ilişkin tercihlerine müdahale eden veya bunları değiştirmeye zorlayan” aynı madde kapsamında cezalandırılır.

Yukarıda da yer verildiği gibi nefret suçlarına karşı belirli ölçüde etkili olabilecek bir hukuki çerçeve mevcut. Buna karşın yargı organlarının nefret söylemi ve nefret suçlarına yaklaşımının genellikle azınlık grupların korunmasına yönelik değil, aksine, azınlık kimliklerin korunması noktasında ifade edilen açıklamaların, dolayısıyla ifade özgürlüğünün sınırlanması yönünde olduğu ifade ediliyor.⁴⁰

3.2. Türkiye'nin Nefret Suçuna İlişkin Politikası

Türkiye nefret suçunu mücadele edilmesi gereken bir konu olarak kabul etmekle birlikte nefret suçu hakkında mevzuat, kayıt, veri toplama ve ayrıştırma, verilerin paylaşımı ve mağdurların desteklenmesi gibi pek çok alanda adım atmakta gecikmiş durumda. Adalet Bakanlığı ve İçişleri Bakanlığı'nın çeşitli birimleri bu konuda kilit role sahip. Ayrıca Türkiye dışında İslam ve yabancı düşmanlığı, göçmen karşıtlığı ve ırkçılık gibi ayrımcılık ve nefret söylemi/suçları gibi konuların uluslararası düzeyde takibi bir dış politika önceliği olarak Dışişleri Bakanlığı'nın aktif olduğu bir alan.

Nefret suçu konusunda kolluk kuvvetleri ve savcılık personeli için eğitim programları hakkında kamuya bilgi paylaşımı yapılmıyor. Bu konuda bilgiye Türkiye'nin AGİT/DKİHB'ye göndermiş olduğu rapordan ulaşmak mümkün. Buna göre, Türkiye Kolluk Kuvvetleri için Nefret Suçuna Karşı Eğitim programını⁴¹ uygulamaya devam etti ve 2019 yılından beri birkaç bin polis memurunun nefret suçu hakkında eğitim aldı.⁴² Yine aynı rapora göre 2019 yılında Milli Polis Teşkilatı, Polis Akademisi'yle iş birliği yaparak 603 polis memuruna yönelik eğitim düzenledi.

Mayıs 2019 tarihinde Yargı Reformu Stratejisi çerçevesinde oluşturulan bir çalışma grubu uluslararası raporları, BM İnsan Hakları Mekanizmaları ve AGİT tavsiyelerini ve başka ülkelerden iyi örnekleri inceledi. Çalışma grubu nefret suçu hakkındaki hükümleri uluslararası standartlarla uyumlu hale getirmek ve nefret suçları istatistikleri için bir veri tabanı

⁴⁰ Karan, U., “Nefret suçları ve nefret söyleminin Türkiye yasalarında karşılığı”, Çavdar, A. ve Yıldırım, A.B., *Nefret Suçları ve Nefret Söylemi* içinde, Hrant Dink Vakfı Yayınları, 2010.

⁴¹ TAHCLE Training against Hate Crime for Law Enforcement (Kolluk Kuvvetleri için Nefret Suçu Hakkında Eğitim).

⁴² 2016 yılında yapılmış bir MOU.

oluşturmak üzere bir belge hazırladı. Türkiye tarafından AGİT'e verilen bilgiye göre bu süreç kamu yetkililerinin ve sivil toplum kuruluşlarının katılımıyla oluşturuldu. Çalışma grubu nefret suçları hakkında farkındalığın yükseltilmesi gayretlerinin artırılması gerektiğini vurguladı. DKİHB, aynı raporda Türkiye'nin kolluk kuvveti birimlerinin nefret suçlarının önyargı saiklerini kaydetmediğini gözlemlediğini ifade etti.

30 Nisan 2021 tarihinde Resmî Gazete'de yayımlanan⁴³ ve 2021-2023 yıllarını kapsayan İnsan Hakları Eylem Planı'nda nefret suçlarıyla ilgili çeşitli faaliyetlere yer verildiği görülüyor. Eylem Planı'nda, "insan onurunu hedef alan, farklı kesimlerin bir arada barış içinde yaşamasına yönelik nefret suçlarının" ayrıca düzenlenmesi taahhüt ediliyor. Bunun yanında, bu suçlarla mücadele için gerekli tüm tedbirlerin etkin bir şekilde alınacağını öngörülüyor ifade ediliyor.⁴⁴

Bu kapsamda, "İfade, Örgütlenme ve Din Özgürlüklerinin Korunması ve Geliştirilmesi" amacı altında, Eylem Planı'nda yer verilen faaliyetler, sorumlu kurumlar ve öngörülen süreler ise şu şekilde:

Faaliyet	Sorumlu kurum	Süre
4.4.c. İslam ve yabancı düşmanlığı, göçmen karşıtlığı ve ırkçılık gibi ayrımcılık ve nefret söylemi/suçtu teşkil eden ulusal ve uluslararası düzeydeki gelişmeler takip edilecek ve periyodik raporlar hazırlanacaktır.	Dışişleri Bakanlığı (Uluslararası Düzey) İçişleri Bakanlığı (Ulusal Düzey)	Sürekli
4.4.d. Ayrımcılık ve nefret suçlarıyla etkili bir şekilde mücadele etmek amacıyla soruşturma kılavuzları oluşturulacaktır.	Adalet Bakanlığı	1 Yıl
4.4.e. Ayrımcılık ve nefret suçuna ilişkin Türk Ceza Kanunu'nda yeni bir düzenleme yapılacaktır.	Adalet Bakanlığı	1 Yıl
4.4.f. Ayrımcılık ve nefret suçlarından daha fazla etkilendiği değerlendirilen mağdurlara yönelik olarak psiko-sosyal ve hukuki destek verilecektir.	Adalet Bakanlığı	Sürekli
4.4.h. Ayrımcılık ve nefret suçları ile kabahatlere ilişkin veri tabanı oluşturulması ve istatistiklerin sağlıklı bir şekilde toplanması sağlanacak, bu amaçla kolluk ve savcılık personeline eğitim verilecektir.	Adalet Bakanlığı (Savcılık Personeli) İçişleri Bakanlığı (Veri Tabanı ve Kolluk Personeli)	1 Yıl

⁴³ İnsan Hakları Eylem Planı (2021-2023). (2021, 30 Nisan). *Resmî Gazete* (Sayı: 31470). Erişim adresi: <https://www.resmigazete.gov.tr/eskiler/2021/04/20210430-9.pdf>

⁴⁴ [Türkiye Cumhuriyeti İnsan Hakları Eylem Planı ve Uygulama Takvimi](#), Nisan 2021

Yukarıda görüldüğü gibi bir yıl içinde önemli iyileştirilmeler ön görülüyor. Ayrımcılık ve nefret suçuna ilişkin TCK'da bir düzenleme yapılması uzun zamandır bekleniyor. Nefret suçları ve kabahatlere ilişkin veri tabanı oluşturulması ve istatistiklerin sağlıklı bir şekilde toplanması önemli bir hedef. Bununla bağlantılı olarak kolluk ve savcılık personeline eğitim verilmesi amaçlanıyor. Ayrıca soruşturma kılavuzları hazırlanması da personelin nefret suçuna ilişkin soruşturma sürecini doğru bir şekilde yürütmesi için önemli bir katkı olacak. Eylem Planı'nda verilerin toplanmasına ilişkin önyargı saikine ilişkin bir ayrıştırma yapıp yapılmayacağına dair bilgi bulunmuyor. Fakat ayrımcılık ve nefret suçlarından daha fazla etkilendiği değerlendirilen mağdurlara yönelik olarak psiko-sosyal ve hukuki destek sağlanması hedefinin hayata geçirilebilmesi için nefret suçuna maruz kalan gruplarla ilgili bir analiz yapılması ihtiyacı var. Tümünü bir yıl içinde gerçekleştirilmesi planlanan bu çalışmalar için sivil toplumla nasıl bir iş birliği ön görüldüğüne dair bir bilgi ise paylaşılmıyor.

4. Türkiye'de Nefret Suçuna İlişkin Resmî Veriler

Araştırmalar nefret suçlarının, genel olarak olduğundan daha az rapor edildiğini gösteriyor. Polis ve adli istatistikler nefret suçu kaynaklı mağduriyetin ancak sınırlı bir resmini ortaya koyabiliyor. Bunun bir nedeni bu verilerin mağdur ihbarı doğrultusunda işlemesi ve mağdurların da kayda değer ölçüde az bildiriyor olması.⁴⁵ Diğer önemli neden ise, kamu görevlilerinin izlediği prosedürlerin ve ilgili veri kayıt sistemlerinin nefret suçlarını kaydetme konusunda yetersiz olması. Türkiye'de nefret suçuna ilişkin resmî veriler oldukça sınırlı. Doğru veriyi toplamak sorunu görünür kılmak ve çözüm önerileri geliştirebilmek açısından büyük önem taşıyor.

Türkiye'de Adalet Bakanlığı ve İçişleri Bakanlığı suçlarla ilgili veri toplama ve kaydetme sistemi kullanıyor. Adalet Bakanlığı Adli Sicil ve İstatistik Genel Müdürlüğü suçlar ve cezalarla ilgili istatistikleri topluyor. Bunlar kamuyla paylaşılmıyor. Verilerle ilgili olarak CİMER üzerinden yapılan bilgi edinme başvurusuna ise cevap alınamadı.⁴⁶ Adli Sicil ve İstatistik Genel Müdürlüğü bilgileri AGİT'e sunulan istatistiklerin temelini oluşturuyor. Bu istatistikler nefret suçları olarak bildirilen çeşitli suçların hangi gruplara yönelik önyargı ile işlendiğine dair bir ayrıştırma içermiyor. AGİT'e sunulan bilgilerden edinilen istatistiksel veriler toplanan verinin nefret suçlarının boyutunu ortaya koymaktan uzak olduğuna işaret ediyor. Nitekim, AGİT 2019 Nefret Suçu Raporu'nda Türkiye'nin kolluk kuvveti birimlerinin nefret suçlarının önyargı saiklerini kaydetmediğini gözlemlediğini ifade ediyor.

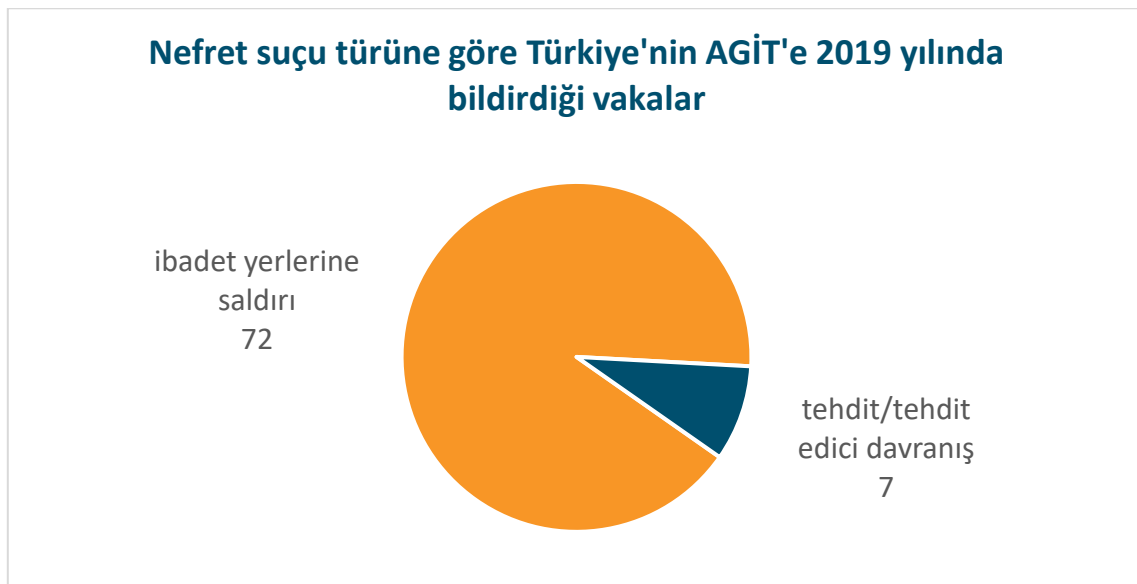
⁴⁵ AGİT/DKİHB, "[Nefret Suçu Odaklı Veri Toplama ve İzleme Mekanizmaları - Pratik Kılavuz](#)", 2014. Türkçe versiyonu. Kılavuz KAOS-GL tarafından yayımlanmıştır.

⁴⁶ CİMER, 2102564170 sayılı ve 11 Mayıs 2021 tarihli bilgi edinme başvurusu.

Adalet Bakanlığı'nın genel istatistikleri ise yaş, cinsiyet, beraat, mahkûmiyet, diğer kararlar gibi başlıklar altında sınıflandırılıyor. Resmî istatistikler bu anlamda nefret suçları veya nefret söylemi ile ilgili herhangi bir bilgi içermiyor.

İçişleri Bakanlığı Emniyet Genel Müdürlüğü suç istatistikleri asayiş, narkotik suçlarıyla mücadele, kaçakçılık ve organize suçlar, siber suçlar ve trafik kuralları ihlallerine ilişkin verileri toplam sayı olarak yayımlıyor.⁴⁷ Ancak nefret suçlarına ilişkin veri paylaşmıyor.

Aşağıda Türkiye'nin AGİT/DKİHB'ye bildirdiği nefret suçları yer alıyor.⁴⁸ Türkiye'nin 2019 yılı için AGİT/DKİHB'ye bildirdiği nefret suçları "Din, Düşünce ve Vicdan Özgürlüğünün Engellenmesi (TCK 115) ve "İbadet Yerleri ve Mezarlıklara Zarar Verme" (TCK 153) suçlarıyla bağlantılı.⁴⁹

5. 2020 Yılında Tespit Edilen Nefret Suçları ve Önceki Yıllarda Yaşanan Olaylarla İlgili Gelişmeler

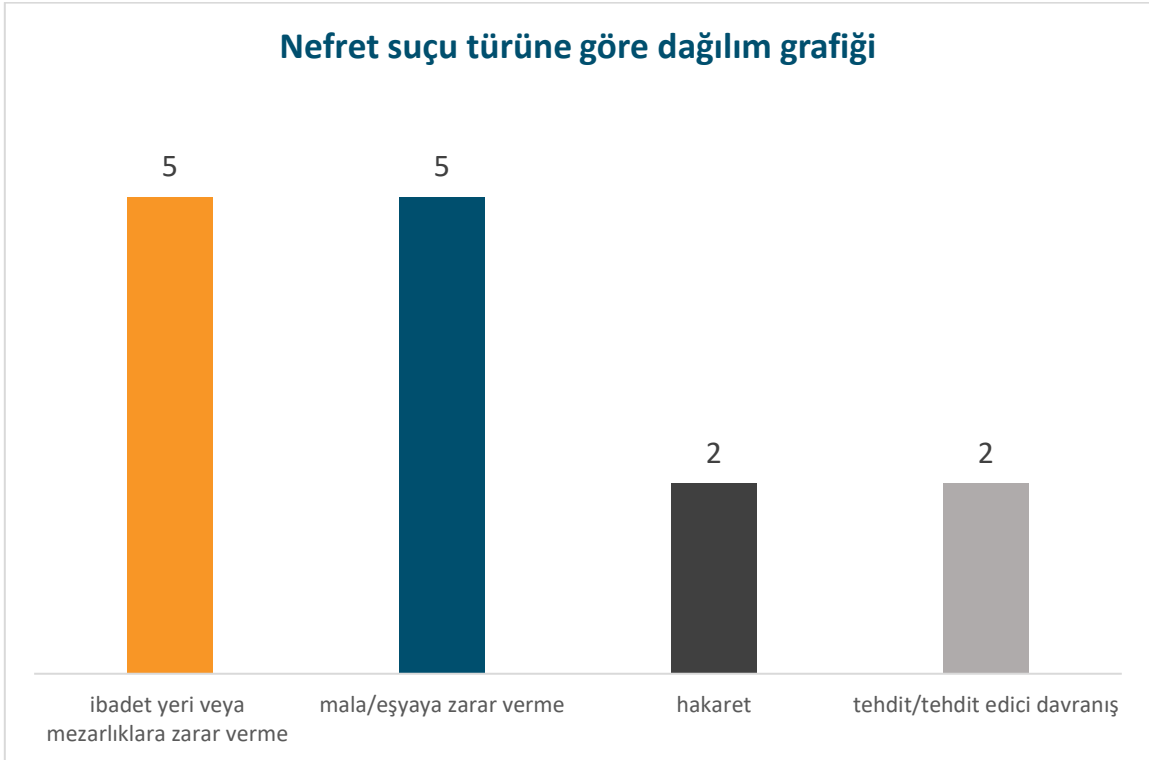
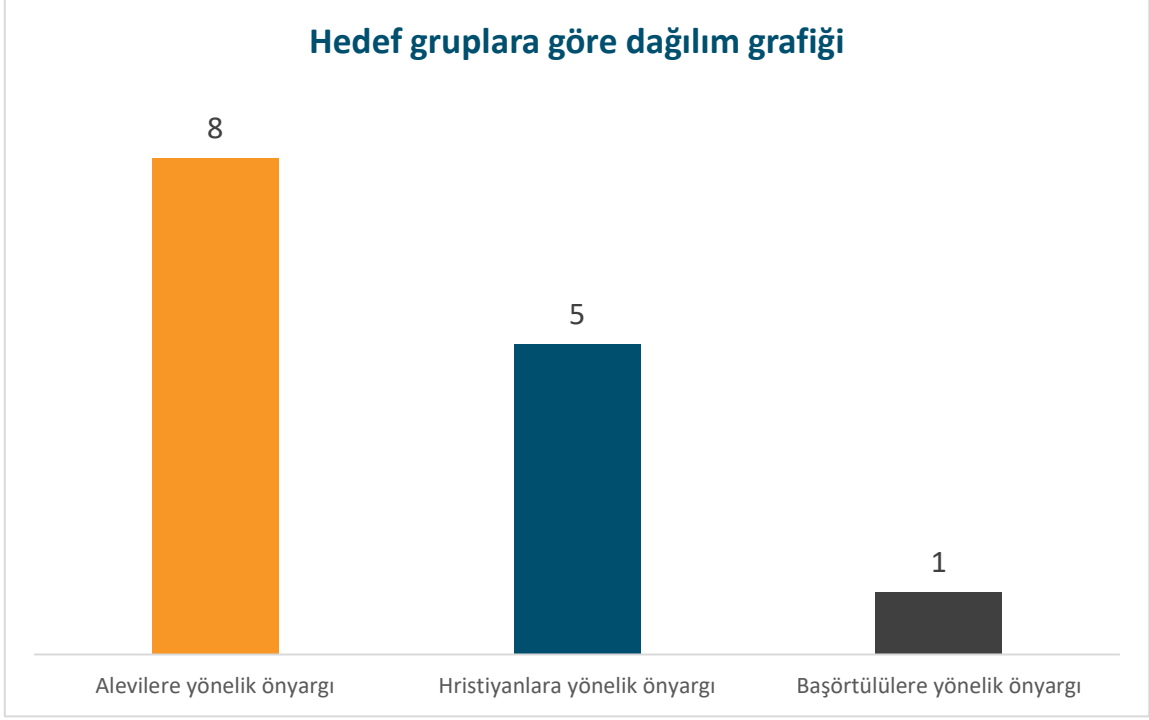
İzleme çalışması kapsamında Ocak – Aralık 2020 aralığında **din veya inançla bağlantılı önyargı saikiyle işlenmiş 14 nefret suçu veya olayı tespit edildi**. Nefret suçlarına ilişkin raporlanan olayların gerçek boyutları yansıtmadığını düşünmek yanlış olmaz. Nefret vakalarının raporlanması veya ihbar edilmesi önündeki temel engeller şöyle sıralanabilir:

⁴⁷ Bakınız www.egm.gov.tr Suçla Mücadele.

⁴⁸ <https://hatecrime.osce.org/turkey>

⁴⁹ AGİT nefret suçu tanımı dışında kaldığı için kişisel verilerin işlenmesi (TCK 122), halkı nefret, düşmanlığa, teşvik veya halkı aşağılamaya (135 ve 216) verilerine yer verilmemiştir.

- Mağdurların nefret içerikli eylemleri kanıksamış olması ve ihbar veya rapor etme konusunda eşiklerinin yüksek olması;
- Kişilerin dışlanma riskini düşünerek ihbar etmemeyi tercih etmesi;
- Mağdurların iddialarının ciddiye alınmayacağı veya ihbarda bulunmaları halinde polis memurları tarafından da dahil olmak üzere daha büyük mağduriyete uğrayacakları endişeleri.

2020 yılında yaşanan nefret suçları/olayları

Türkiye’de nefret suçları hakkında resmî verilere ulaşamıyor, ancak kamu yetkililerinin AGİT’e 2020 yılı için gönderdikleri resmî veriler 2021 yılında AGİT Nefret Suçu Raporu’nda yayımlandığında bu verilere ulaşılabilir. Resmî veriler önyargı saikine göre ayrıştırılmıyor.

2020 yılında tespit edilen nefret suçları - 1

2020 yılında tespit edilen nefret suçları - 2

3 Ocak 2020 tarihinde, Malatya'nın Akçadağ ilçesi Dedeköy Mahallesi'nde, Alevilere ait beş evin kapısına ve duvarlarına "Aleviler gitsin, Türkiye Müslümandır" gibi ifadelerin yazıldığı ve "X" işareti konulduğu belirlendi. Şüpheli, Cumhuriyet savcısının talimatıyla gözaltına alındı. Gözaltına alınan şahıs, çıkarıldığı mahkemece tutuklanarak cezaevine gönderildi.⁵⁰

19 Ocak 2020 tarihinde, İstanbul'un Sultanbeyli ilçesine bağlı Yavuz Selim Mahallesi'nde bulunan Pir Sultan Abdal Kültür Derneği Cemevi'ne giren kişiler kapı ve camları kırıp, zemine "Bitmedi", "Öl" gibi tehdit içerikli yazılar yazdı. Olayda ayrıca, bağış kutusundaki 300 TL çalındı. Saldırıyla ilgili İstanbul Cumhuriyet Başsavcılığı tarafından soruşturma başlatıldı.⁵¹

28 Ocak 2020 tarihinde, İstanbul Pendik'te Alevilerin yaşadığı bazı evlerin kapılarına çarpı işareti çizildi. Kapılara işaret koyan kişinin 15 yaşında olduğu ve amcasını korkutmak amacıyla işaretlemeyi yaptığı belirlendi. Çocuğun yaşı gereği eylemin hukuki anlam ve önemini algılama yeteneği bulunup bulunmadığının tespiti için İstanbul Anadolu Adli Tıp Şube Müdürlüğüne sevk edildi. Adli tıp uzmanlarının şahsın işlediği suça ilişkin algılama yeteneğinin gelişmediğini tespit ettiği rapor doğrultusunda çocuk serbest bırakıldı.⁵²

Ocak 2020'de, Trabzon'un İnönü Mahallesi'nde başörtüsü takan bir polis memuruna bir kişi tarafından, "Başı kapalı polis mi olur? Bu şimdi bir olay olduğunda başörtüsüne mi sahip çıkacak, silahına mı? Terbiyesiz kadın. Senden polis olmaz. Bir de memur olmuşsun" benzeri ifadelerle hakaret edildiği iddia edildi. Şikâyet üzerine gözaltına alınan şüpheli, hakkındaki iddiaları reddetti. Soruşturmayı tamamlayan savcı, şüphelinin "inanç, düşünce ve kanaat hürriyetinin kullanılması engelleme" iddiasıyla yargılanmasına karar vererek, iddianameyi asliye ceza mahkemesine gönderdi. İddianamede şüphelinin bir yıldan üç yıla kadar hapis istemiyle yargılanması talep edildi.⁵³

14 Şubat 2020 tarihinde, Trabzon'da Santa Maria Katolik Kilisesi mezarlığına yeni defnedilen Zehra Çolak'ın mezarı üzerine geçici olarak yerleştirilen haç yakıldı. Defin törenine katılanlardan edinilen bilgiye göre defin sırasından küçük bir grup tekbir getirdi. Olayla ilgili başlatılan soruşturma sonrasında şüpheliler gözaltına alındı.⁵⁴

5 Mart 2020 tarihinde, *wushu* sporcusu Sadık Pehlivan, Alevi olduğu ve namaz kılmadığı gerekçesiyle Wushu Federasyonu Başkanvekili Abdurrahman Akyüz tarafından milli takıma alınmadığını öne sürdü. Wushu Sanda kategorisinde altı kez Türkiye Şampiyonu olan ve dünya çapında dereceleri bulunan sporcu, Akyüz hakkında İstanbul Cumhuriyet Başsavcılığı'na suç duyurusunda bulundu. Pehlivan ayrıca, Akyüz'ün daha önce "Kâfirsin. Arkadaşlarını da kendine benzeteceksin" ifadeleriyle kendisine hakaret ettiğini aktardı. İddia, Halkların

⁵⁰ haberler.com, "[Bir alevi evi işaretleme olayı daha! Yakalanan şahıs tutuklandı](#)", 3 Ocak 2020.

⁵¹ T24, "[Sultanbeyli'de cemevine saldırı](#)", 19 Ocak 2020.

Sol Haber, "[Cemevi saldırısına ilişkin soruşturma başlatıldı](#)", 20 Ocak 2020.

⁵² Haber Global, "[Pendik'te bazı evlerin kapısına çizilen çarpı işaretinin sırrı ortaya çıktı!](#)", 31 Ocak 2020.

⁵³ Karadeniz'den Günebakış, "[Polise başörtüsü hakareti](#)", 29 Ocak 2020.

Habertürk, "[Türbanlı polise hakaret eden kadın hakkında iddianame hazırlandı](#)", 2 Şubat 2020.

⁵⁴ Agos, "[Trabzon'da Latin Katolik Mezarlığı'na nefret saldırısı](#)", 14 Şubat 2020.

SAT-7 TÜRK, "[Trabzon'da Latin Katolik Mezarlığı'na Nefret Saldırısı](#)", 21 Şubat 2020.

Demokratik Partisi Dersim Milletvekili Alican Önlü'nün verdiği soru önergesiyle de Meclis gündemine taşıdı.⁵⁵

8 Mayıs 2020 tarihinde, İstanbul Bakırköy'de bulunan Dzinunt Surp Asdvadzadzin Ermeni Kilisesi'nin sokak kapısı kimliği belirsiz bir kişi tarafından yakılmaya çalışıldı. Vakıf Yönetim Kurulu, emniyete şikâyette bulundu. Kamera görüntülerinin incelenmesinin ardından zanlı tespit edildi. Gözaltına alınan şüpheli adliyeye sevk edildi. Şüphelinin ifadesinde "Corona virüsünü bunlar başımıza bela ettiği için yaktım" dediği öğrenildi.⁵⁶

23 Mayıs 2020 tarihinde, Kuzguncuk Surp Krikor Lusavoriç Ermeni Kilisesi'nin kapısındaki haç bir kişi tarafından yerinden söküldü. Güvenlik şubesine olayın bildirilmesi üzerine şüpheli gözaltına alındı, ancak sonra serbest bırakıldı. Savcılığın itirazı üzerine yeniden tutuklandı. Kartal'daki İstanbul 64. Asliye Ceza Mahkemesi'nde 14 Temmuz 2020'de görülen davada sanık, "ibadethanelere ve mezarlıklara zarar verme" suçundan bir yıl dört ay hapis cezasına çarptırıldı. Suçun vasıf ve mahiyeti gözetilerek sanığın tahliyesine hükmedildi. Verilen hükme ilişkin hazırlanan gerekçeli kararda sanığın eyleminin ilgili dinî inancı benimseyen toplum kesimini aşağılama amacıyla gerçekleştirdiği kanaatine varılarak cezasında artırım yapıldığı kaydedildi.⁵⁷

3 Temmuz 2020 tarihinde, Tunceli'nin Nazımiye ilçesinde bulunan ve bölge halkı için kutsal sayılan Düzgün Baba Ziyaretgâhi'nde, kayalığa "Üç hilal" ve "MHP" yazılması yapıldı. Olayla ilgili Nazımiye Cumhuriyet Savcılığı'na suç duyurusunda bulunuldu. Ayrıca, konu Halkların Demokratik Partisi Tunceli Milletvekili Alican Önlü tarafından Meclis gündemine taşındı.⁵⁸

22 Temmuz 2020 tarihinde, Antalya İncil Kiliseleri Kaleiçi Kilisesi'ne gelen, daha önceden sabıkası olan ve kiliseye de saldırıda bulunmuş bir şahıs kilise pastörlerini ölümle tehdit etti. Emniyet güçlerine haber verilmesi üzerine kişi bölgeden uzaklaştırıldı ve kilise görevlilerinin şikâyeti üzerine bir süre sonra yakalandı. Şüpheli, ifadesinin alınmasının ardından tutuksuz yargılanmak üzere serbest bırakıldı. Dosyaya arabulucu tayin edildi ancak arabulucu kişiye ulaşılamadığını bildirdi. Hukuki süreç devam ediyor.⁵⁹

17 Ekim 2020 tarihinde, İstanbul Pendik'te bir apartmanın duvarına "Alevilere ölüm" yazıldı ve çarpı işareti konuldu. İçişleri Bakanlığı Sözcüsü ve Bakan Yardımcısı İsmail Çataklı, söz konusu yazılmalara ilişkin soruşturma başlatıldığını belirtti.⁶⁰

⁵⁵ Cumhuriyet, "[Wushuda skandalı](#)", 5 Mart 2020.

Evrensel, "[Wushu sporcusu Sadık Pehlivan'ın Alevi olduğu için Milli Takım'a alınmadığı iddiası](#)", 10 Mart 2020.

Milliyet, "[Sporcudan suç duyurusu](#)", 10 Mart 2020.

⁵⁶ Agos, "[Bakırköy Ermeni Kilisesi'nin kapısı yakılmak istendi](#)", 9 Mayıs 2020.

⁵⁷ Agos, "[Kuzguncuk Kilisesi saldırganına hapis ve tahliye](#)", 29 Temmuz 2020.

⁵⁸ Bianet, "[Düzgün Baba'ya "üç hilal", Meclis gündeminde](#)", 6 Temmuz 2020.

⁵⁹ Protestan Kiliseler Derneği, "[2020 Hak İhlalleri İzleme Raporu](#)", 24 Şubat 2021.

⁶⁰ Evrensel, "[İstanbul Pendik'te apartman duvarına 'Alevilere ölüm' yazıldı](#)", 20 Ekim 2021.

NTV, "[İstanbul'da Alevi vatandaşlara yönelik yazılarla ilgili soruşturma başlatıldı](#)", 22 Ekim 2020.

27 Ekim 2020 tarihinde, Hatay'ın Altınözü ilçesine bağlı Sarılar Mahallesi'nde, Paskalya Bayramı için yapılan duvar resimleri tahrip edildi. 'EASTER' (Paskalya) kelimesinde yer alan 'T' harfi haç şeklinde çizilmişti ve bu haç sembolü kimliği belirsiz kişi veya kişilerce sert cisimlerle kazınarak silindi.⁶¹

23 Kasım 2020 tarihinde, bir belediye çalışanınin iş mesaisi bittikten sonra cemevine gittiği ve burada bir fotoğraf karesinde bulunduğu için İstanbul Maltepe Ali Kılıç Belediyesi tarafından ifadesi alındığı aktarıldı. İfadesi alınan işçinin "Cemevine niye gittin, ne işin var orada, bir daha gidersen işten atılırsın" diyerek işten atılmakla tehdit edildiği bildirildi.⁶²

19 Aralık 2020 tarihinde, İzmir Menemen'de yaşayan Dersimli Alevi bir ailenin kapısına çarpı işareti konuldu. Ailenin, olay yerine gelen polislerin kendilerine herhangi bir şikâyet gelmediğini ve işaretlemenin çocuklar tarafından yapılmış olabileceğini söylediği bildirdi. İşaretleme Maraş katliamının yıl dönümünde gerçekleşti.⁶³

Önceki yıllarda yaşanan nefret suçlarıyla ilgili 2020 yılında yaşanan gelişmeler

12 Kasım 2019 tarihinde İstanbul Beşiktaş'ta, başörtülü bir kişiye saldırdığı gerekçesiyle tutuklanan şahıs hakkında dava açılmıştı. Olay nedeniyle müştekinin basit tıbbi müdahaleyle iyileşebilecek şekilde yaralandığı ve sanığın müştekiye karşı, dinî inancı gereği giyim tarzından dolayı eylemi gerçekleştirdiği kaydedilen iddianamede, sanığın "halkı kin ve düşmanlığa alenen tahrik etme" ve "basit yaralama" suçlarından bir yıl dört aydan dört yıla kadar hapis cezasına çarptırılması talep edildi. Kasım 2020'de görülen davayı karara bağlayan mahkeme, sanığın "kasten yaralama" suçundan iki bin lira adli para cezasına çarptırırken, "halkı kin ve düşmanlığa tahrik" suçundan beraat etmesine hükmetti.⁶⁴

8 Temmuz 2015 tarihinde, İstanbul Üniversitesi Tıp Fakültesine tedavi için gelen hastaya nereli olduğunu sorduktan sonra "Aleviler cem evinde dansöz oynatıyor. Şarap içiyor, buralar cümbüş evidir. Böyle bir din mi olur? Hepsi teröristtir. Aleviler ve Kürtler DHKP-C ve PKK'lıdır. Alevilerin hepsi teröristtir" diyen doktora dava açılmıştı. Davanın 9 Şubat 2021 tarihindeki 4. duruşmasında, İstanbul 14. Asliye Ceza Mahkemesi, doktoru "halkı kin ve düşmanlığa tahrikten" suçlu buldu. Doktorun, sekiz ay hapis cezası ile cezalandırılmasına, pişmanlık göstermediği için indirim uygulanmamasına hükmedildi. Şahısın sabıkası olmaması nedeniyle cezası ertelendi.⁶⁵

⁶¹ Evrensel, "[İHD Hatay Altınözü'de Hristiyanlara dönük saldırıyı kınadı](#)", 27 Ekim 2020.

⁶² Özgür İfade, "[BELEDİYEDEN ALEVİ İŞÇİYE 'CEMEVİNE NİYE GİTTİN' SORUŞTURMA VE TEHDİTİ](#)", 6 Aralık 2020.

⁶³ Pirha, "[İzmir'de yine bir Alevi ailenin evine çarpı işareti konuldu!](#)", 23 Aralık 2020.

⁶⁴ Cumhuriyet, "[Beşiktaş'ta türbanlı kadına saldırı davasının tutuklu sanığına tahliye](#)", 31 Ocak 2020.

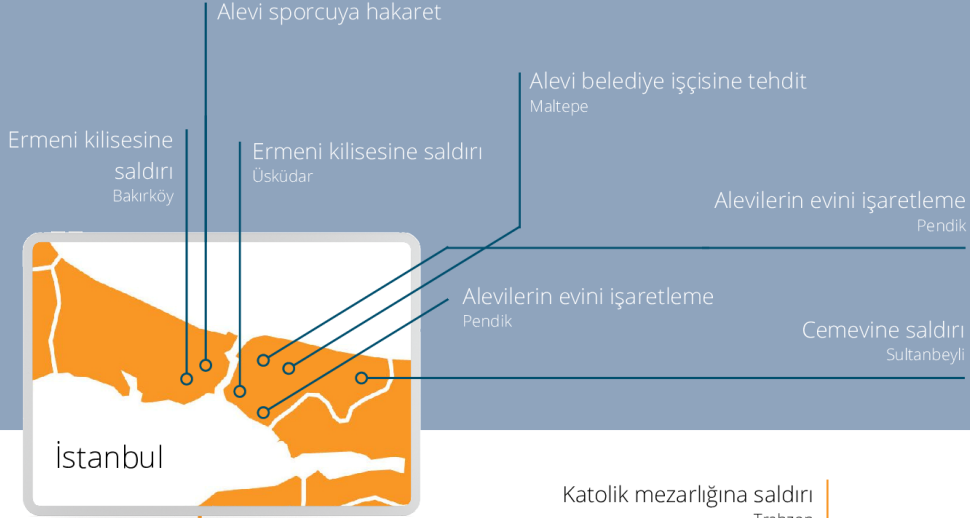
A Haber, "[İstanbul'da başörtülü öğretmene saldıran Berrak Karaoğlu: Üzgün olduğum bir an yaşandı](#)", 22 Ocak 2021.

NTV, "[İstanbul Beşiktaş'ta başörtülü kadına saldırı davasında karar](#)", 22 Ocak 2021.

⁶⁵ Cumhuriyet, "[Aleviler teröristtir' diyen doktora 8 ay hapis](#)", 9 Şubat 2021.

Haberimizvar.net, "[Aleviler teröristtir' diyen doktora 8 ay hapis](#)", 9 Şubat 2021.

Türkiye'de illere göre nefret suçları 2020

6. İyi Örnekler

Finlandiya’da nefret söylemi ve nefret suçu ile ilgili Ceza Kanunu’nda kapsamlı bir yasal çerçeve bulunuyor.⁶⁶ Ceza Kanunu’nda önyargı saikini temel alan genel bir ceza ağırlaştırma hükmü var. Bu hüküm motifin nefret veya ayrımcılığa dayandığı her türlü suça uygulanabiliyor. Nefret suçu verileri Finlandiya Polis Üniversitesi Koleji’nin Araştırma Departmanı, İçişleri Bakanlığı, Savcılık Bürosu, Adalet Bakanlığı ve Finlandiya İstatistik Kurumu tarafından toplanıyor. Ayrıca, Finlandiya, ihbar edilmeyen nefret suçlarını ölçmek için düzenli olarak mağduriyet anketi yapıyor.

Danimarka, ihbar edilmeyen nefret suçunu ölçmek amacıyla düzenli olarak mağduriyet anketi yürütüyor.⁶⁷ Avrupa Birliği Temel Haklar Ajansı, ihbar edilmeyen suçların kapsam ve doğasına ışık tutmak açısından içerisinde nefret suçlarına dair sorular da olan suç-mağduriyet anketlerinin resmî veri toplama mekanizmalarına eklenmesi tavsiyesinde bulunuyor.

Mağduriyet Anketi nedir?

Mağduriyet anketleri, suçun önyargı saikiyle işlenip işlenmediğine dair mağdurun algısını ortaya koyar. AGİT’e göre bu “perspektifler öznel olmaları açısından dezavantajlı bir durum yaratmakla birlikte hem nefret suçlarının hem de bunların bireyler ve topluluklar üzerindeki etkisinin gerçek yoğunluğunu ölçmek üzere çoğunlukla resmî rakamlarla karşılaştırılabilir zengin bir kaynak da sunar”.⁶⁸ Mağduriyet anketleri resmî istatistiklerde izlenen önyargı saikleri ve suç tiplerini içermelidir ki anketler ve adli kayıtlar arasında anlamlı bir karşılaştırma yapılabilir. Ayrıca, katılımcılara suçu polise bildirip bildirmedikleri de sorulmalıdır ki ihbarda bulunulan ve bulunulmayanlar arasındaki fark tespit edilebilsin.⁶⁹ Nitekim AGİT de ihbar edilen ve ihbar edilmeyen nefret suçları arasında karşılaştırma yapmayı mümkün kılmak üzere nefret suçu hakkında resmî verileri mağduriyet anketlerinden elde edilen verilerle bir arada yayımlamayı tavsiye ediyor.⁷⁰ Fakat geniş çaplı bir mağduriyet anketinin oluşturulmasının mümkün olmadığı durumlarda, mevcut toplumsal anketlere nefret suçlarıyla ilgili sorular eklenerek de bilgi elde edilebilir.⁷¹

---

⁶⁶ Đaković, Tina, and Senta, Cvijeta [Against Hate Guidebook of good practices in combatting hate crimes and hate speech](#), Center for Peace Studies and Human Rights House Zagreb, 2019, s. 19.

⁶⁷ A.g.k., s. 17.

⁶⁸ Yukarıdaki dipnot 45 (Nefret Suçu Odaklı Veri Toplama) s. 43.

⁶⁹ A.g.k.

⁷⁰ A.g.k. s. 47.

⁷¹ A.g.k., s. 47.

Türkiye’de nefret suçlarını düzenli olarak izleme ve raporlama konusunda öne çıkan iki kurum var: KAOS GL ve Protestan Kiliseler Derneği (PKD). PKD, 2007 yılında Malatya’da üç Hristiyanın öldürülmesi üzerine, yaşadıkları hak ihallerinin görünürlüğünü artırmak amacıyla her yıl kendi toplumlarına yönelik insan hakları ihlallerini izlemeye ve raporlamaya başladı.⁷² Bunlar arasında toplum önderlerine yönelik tehdit ve kilise binalarına yönelik zarar verme gibi nefret suçları var. Nefret suçlarıyla ilgili veri toplama PKD üyesi kilise topluluklarına düzenli olarak gönderilen anketler aracılığıyla yapılıyor.

KAOS GL Derneği de 2013 yılından beri, Türkiye’de yaşanan homofobi ve transfobi temelli nefret suçlarıyla ilgili kapsamlı bir araştırma ve izleme çalışması yürütüyor.⁷³ Bu izleme çalışmasında, çevrimiçi yapılan anketlere verilen yanıtlara dayanan bir izleme yöntemi kullanılıyor ve sadece mağdurlar veya tanıklar tarafından bildirilen vakalar ele alınıyor. Dernek bu sayede daha fazla sayıda ve türde nefret suçunu belgelediğini ve raporladığını belirtiyor.

7. Sonuç ve Tavsiyeler

Türkiye’de nefret suçu ile mücadelenin bütünlüklü bir şekilde geliştirilmesine ihtiyaç duyuluyor. Din veya inanç temelli nefret suçlarının izlenip raporlanmasına ve etkili bir şekilde soruşturulmasına, zarara ilişkin tazmin ve önlenmesine ve mağdur olanların desteklenmesine yönelik bütünsel bir yaklaşım ve din veya inanç toplulukları ve sivil toplum kuruluşları arasında iş birliğiyle yürütülecek çalışmalar nefret suçlarının ortadan kaldırılması için önem taşıyor. Tüm bu unsurların birbiriyle birlikte düşünülmesi ve eşgüdümlü bir şekilde planlanması gerekiyor. AGİT/DKİHB tüm bu unsurlara ilişkin standartlar ve pratik bilgiler içeren pek çok kaynak sunuyor.

Nefret suçu ile mücadele ve bu suçları önleme bir lütuf değil devletlerin hukuki yükümlülüğü. Uluslararası insan hakları sözleşmelerinde nefret suçuna ilişkin açık bir düzenleme olmasa da devletlerin, insan haklarına müdahale oluşturan suçlarla ilgili önyargı saikini etkili bir şekilde soruşturma yükümlülüğü bulunuyor. Bu yükümlülükler hem kolluk kuvvetleri hem de savcılık makamları için önemli sorumluluklar getiriyor. Nitekim, Türkiye’nin BM Evrensel Periyodik İzleme bağlamında insan hakları durumunun değerlendirilmesi sırasında Türkiye’ye yönelik nefret suçu konusunda hem mevzuatı geliştirmesi hem de veri tabanı oluşturup ayrıştırılmış raporlar yayımlaması konusunda tavsiyeler verildi. İnsan Hakları Eylem Planı’nın bu konularda TCK’da nefret suçu düzenlemesi yapılması, nefret suçları ile kabahatlere ilişkin veri tabanı oluşturulması ve istatistiklerin sağlıklı bir şekilde toplanması, bu amaçla kolluk ve savcılık personeline eğitim verilmesi gibi önemli hedefleri içeriyor olması olumlu bir adım. Ne var ki,

⁷² Protestan Kiliseler Derneği tarafından yayımlanan raporlara ulaşmak için bakınız

https://www.protestankiliseler.org/?page_id=638

⁷³ KAOS GL tarafından en son yayımlanan, 2019 Yılında Türkiye’de Gerçekleşen Homofobi ve Transfobi Temelli Nefret Suçları Raporu’na ulaşmak için: <https://kaosglderneği.org/images/library/2020nefret-suclari-raporu-2019-kucuk.pdf>

verilerin ayrıştırılması ve kamu ile paylaşılması Plan'da yer almıyor. Nefret suçu ile ilgili durumun anlaşılması ve buna göre önlemlerin alınması için ayrıştırılmış verilerin topluma paylaşılması kritik öneme sahip.

Türkiye'de nefret suçu mevzuatı yeterli olmaktan uzak ve ivedilikle kapsamlı bir mevzuat düzenlemesi yapılmasına ihtiyaç duyuluyor. Nefret suçlarına ilişkin veriler sınırlı ve etkin bir kayıt sisteminin oluşturulması önemli bir ihtiyaç olarak öne çıkıyor. Kamu kurumları nefret suçuna ilişkin verileri kamuya paylaşmıyor ve verileri önyargı saiki temelinde ayrıştırmıyor. Doğru veriyi toplamak sorunu görünür kılmak ve çözüm önerileri geliştirebilmek açısından da büyük önem taşıyor.

Ek olarak, mağdurların, kişisel emniyet ve güvenlik, pratik yardım, duygusal ve psikolojik destek, kişisel bilgilerin korunması ve güven, bilgi ve tavsiye, adli sisteme erişim konusunda yardım ve saygılı ve onurlu muamele görme gibi temel ihtiyaçları için bütünlüklü destek sağlanması ihtiyacı devam ediyor.

2020 yılında din veya inanç temelli nefret saikiyle gerçekleşmiş nefret suçları/olayları ölüm tehdidi de dahil olmak üzere tehdit, ibadet yerleri ve mezarlıklara zarar verme, hakaret ve mala ve eşyaya zarar verme suçlarını içeriyor. Bu suçların Alevi, Hristiyan ve başörtüsüne karşı önyargı saiki içerdiği görülüyor. İzlenen dönemde elde edilen verilerin yaşanan olayların bütün resmini yansıtmadığı düşünülüyor. Bunun nedeni ihbar ve farkındalık düzeyinin düşük olması olabilir. İçişleri Bakanlığı ve Adalet Bakanlığı nefret suçuna ilişkin veri istatistiklerini kamuya paylaşmadığı için de resmî veriler bilinmiyor.

Yukarıda ortaya konduğu üzere sivil toplum ve din veya inanç toplulukları içinde genel olarak nefret suçları ve özel olarak da din veya inanç temelli önyargı saikiyle işlenmiş nefret suçları konusunda izleme çalışması oldukça sınırlı. Bu konuda farkındalık yükseltme ve kapasite geliştirmeye birlikte iş birliği içinde yürütülecek çalışmalara ihtiyaç duyuluyor. İhbarlar üzerinden izleme yapılabileceği gibi mağduriyet anketi uygulamaları da destekleyici olabilir.

Kamu yetkilileri, sivil toplum ve din veya inanç topluluklarına yönelik somut öneriler:

Kamu yetkilileri

- Din veya inanç temelli nefret suçları da dahil olmak üzere tüm nefret suçlarını engellemek ve bunlarla mücadele etmek amacıyla nefret suçlarına ilişkin mevzuat düzenlenmesi, nefret suçlarının ayrıştırılmış bir şekilde kayıt altına alınması, etkin bir şekilde soruşturulması, kovuşturulması ve uygun bir yaptırım uygulanması sağlanmalıdır:
  - Kamu yetkilileri nefret suçları ile bütünlüklü mücadele stratejisi geliştirmek amacıyla, alanda uzman kişiler de dahil olmak üzere, geniş katılımlı ve şeffaf bir süreç yürütmeli.

- Uluslararası insan hakları standartlarını temel alan bir nefret suçu mevzuatı ve politika çerçevesi oluşturmalı:
  - TCK'nın tanımlar bölümünde nefret suçu tanımına yer verilmeli;
  - nefret suçları konusunda kapsamlı, orantılı ve caydırıcı, medeni hukuk, ceza ve idare hukukuna dair hükümler içeren yasal düzenlemeler kabul edilmeli;
  - nefret suçları ile ilgili genel bir ağırlaştırıcı neden öngörülmesi;
  - mevcut mevzuat etkili bir şekilde uygulanmalı;
  - cezai yaptırımlar arasında toplum hizmeti yükümlülüğü gibi yaptırım seçeneği de öngörülmesi;
  - konu ile ilgili çalışma ve savunuculuk yapan sivil toplum kuruluşlarının hukuk davası açma ve müdahillik hakkı tanınmalı.
- Bir kamu kurumu, nefret suçlarını izleme, istatistiksel verileri toplama, bu verileri değerlendirme ve düzenli raporlar şeklinde kamuoyu ile paylaşma sürecini yürütmek üzere yasal düzenleme ile yetkili ve görevli kılınmalı.
- Kolluk kuvvetlerinin önyargı saikine ilişkin kanıtları tespit etmesi sonraki ceza yargılaması sürecini de doğrudan etkileyeceği için:
  - Mevcut kayıt sistemi ve veri toplama yöntem ve içeriğine ilişkin eksiklerin tespiti için bir inceleme çalışması yürütülmeli;
  - veri toplama ve analiz sistemi, nefret suçları üzerine toplanan verilerin önyargı saiklerine, suç türüne ve cinsiyete göre ayrıştırılabilmesini sağlamalı;
  - kolluk kuvvetleri personeli nefret suçları, önyargı saikinin tespit ve kayıt edilmesi konusunda düzenli olarak eğitim almalı;
  - kolluk kuvvetleri personelinin önyargı saikini kaydedebilmesi için hem önyargı saiki listesi hem de uygun bir veri tabanı oluşturulmalı.
- **Mağdurların desteklenmesi için ihtiyaçlarına yönelik çok boyutlu tedbirler alınmalıdır:**
  - Kişilerin veya toplulukların emniyet ve güvenlik ihtiyaçları sağlanmalı, statüsüne bakılmaksızın ibadet için kullanılan yerler, toplumsal mekânlar etkin bir şekilde korunmalı;
  - nefret suçu gerçekleşikten sonra mağdurun ihtiyaç duyduğu pratik yardım sağlanmalı;
  - kısa ve uzun vadeli duygusal ve psikolojik destek sağlanmalı;
  - kişisel bilgilerin korunması ve güven sağlanmalı;
  - bilgi ve tavsiye verilmeli;
  - nefret suçunu ihbar eden mağdurların adli sisteme erişimleri süresince yardım sağlanmalı;
  - saygılı ve onurlu bir şekilde davranılması sağlanmalı.
- **Kolluk kuvvetleri ile sivil toplum ve din veya inanç toplulukları arasında bilgi paylaşımı ve iş birliği güçlendirilmeli.**

- Nefret suçlarına ilişkin raporlamanın veya ihbarın yeterli olmadığı göz önünde bulundurularak mağduriyet anketi çalışması yapılmalı.

Sivil toplum

- Medyayla beraber çalışmak, hem nefret suçlarıyla ilgili doğru bilgileri yaygınlaştırmak hem de nefret suçlarına dair farkındalığı artırmak için etkili bir araç. Bu yüzden, medyayla daha iyi ilişkiler kurabilir ve iş birliği içinde olabilir.
- Politikalar, tutumlar, savunuculuk stratejileri ve nefret suçuyla mücadelede değişim yaratacak araçlar geliştirmek için hem başka kuruluşlarla hem de din veya inanç gruplarıyla yakın iş birliği içinde çalışabilir ve konuya dair daha geniş bir savunuculuk yürütmek için koalisyonlar veya platformlar kurabilir.
- Nefret suçları ve bu suçların bir topluluk için sonuçları hakkındaki toplumsal farkındalığını artırmak ve kamuoyu oluşturmak için faaliyetler yürütebilir: Kampanyalar, forumlar, konferanslar, atölyeler, görsel veya yazılı materyal üretme gibi.
- Eğitim, nefret saikli olayların ve nefret suçlarının önlenmesi ve bunlara karşı bilinçlendirme için önemli bir araç. Bu yüzden eğitimcileri paydaş olarak dahil ederek, nefret suçlarıyla ilgili faaliyetler planlayabilir.
- Din veya inanç topluluklarıyla birlikte, toplulukların güçlenmesini hedefleyen, nefret suçlarına yönelik etkinlikler düzenleyebilir.
- Gençler sıklıkla hem nefret suçunun mağdurları hem de faileri olabiliyor. Dolayısıyla, nefret suçunu önleme ve nefret suçuna karşı güçlendirme stratejisi olarak gençlere yönelik çalışmalar yürütebilir.
- Profesyonellere yönelik eğitimler planlayabilir: Polis kurumları, hukukçular, sosyal hizmet çalışanları, öğretmenler ve sağlık hizmeti profesyonellerinin tamamı, nefret suçu önleme ve karşılama çalışmalarından faydalanabilecek gruplardır.
- Destek ve danışmanlık merkezi kurmak dahil olmak üzere, mağdurlara doğrudan destek sunabilir.
- Yaşanan nefret suçlarını ve bu suçların resmî karşılıklarını izleyebilir ve raporlayabilir. Böylece hem yetkilileri hem de kamuoyunu harekete geçirebilir.
- Akademisyenlerle ve nefret suçuyla ilgili uzmanlarla iş birlikleri geliştirebilir.
- Nefret söylemine yönelik izleme, raporlama, savunuculuk ve bilinçlendirme faaliyetleri yürütebilir.⁷⁴

Din veya inanç toplulukları

- Nefret suçu konusunda din veya inanç toplulukları içerisinde farkındalık yükseltmek önemli bir adım olabilir.

---

⁷⁴ Bu tavsiyelerin bir kısmı AGİT/DKİHB tarafından hazırlanan ve KAOS GL Derneği'nin Türkçeye çevirdiği "[Nefret Suçlarını Önleme ve Karşılama](#)" kılavuzundan uyarlanmıştır.

- Nefret suçları konusunda ihbarda bulunmak ve kendi kayıt veri tabanını oluşturmak ve verileri paylaşmak nefret suçlarının görünürlüğünü artırmaya katkıda bulunabilir.
- İnanç Özgürlüğü Girişimi gibi girişimlerin ortak izleme ve raporlama girişimlerine katılabilirler.
- Nefret suçu mağduru olan kişi veya topluluklara pratik destek sunabilir ve bilgi paylaşabilirler.
- Din veya inanç temelli nefret saiki ile işlenen nefret suçlarının ötesinde farklı önyargı saikiyle işlenmiş nefret suçlarını izleyen kuruluşlarla iş birliği yapılabilir.

8. Kaynakça

A Haber, [“İstanbul’da başörtülü öğretmene saldıran Berrak Karaoğlu: Üzgün olduğum bir an yaşandı”](#), 22 Ocak 2021

AGİT 10/07 No’lu Bakanlar Konseyi Kararı, Madrid, 29-30 Kasım, 2007

AGİT 4/13 No’lu Bakanlar Konseyi Kararı, Kiev, 5-6 Aralık 2013

AGİT/DKİHB, [Preventing and Responding to Hate Crimes A Resource Guide for NGOs in the OSCE Region](#), 2009

AGİT/DKİHB, [Hate Crime Laws, A Practical Guide](#), 2009

AGİT/DKİHB, [Nefret Suçu Odaklı Veri Toplama ve İzleme Mekanizmaları - Pratik Kılavuz](#), 2014

AGİT/DKİHB, [Understanding Anti-Semitic Hate Crimes and Addressing the Security Needs of Jewish Communities: A Practical Guide](#), 2017

AGİT/DKİHB, [Nefret Suçu Raporu - Türkiye bölümü](#), 2020

AGİT/DBİHB, [Understanding the Needs of Hate Crime Victims](#), 2020

AGİT/DKİHB, [Understanding Anti-Muslim Hate Crimes - Addressing the Security Needs of Muslim Communities: A Practical Guide](#), 2020

Agos, [“TCK 122 hayal kırıklığı: Nefret suçu kağıt üstünde kaldı”](#), 15 Aralık 2016

Agos, [“Bakırköy Ermeni Kilisesi'nin kapısı yakılmak istendi”](#), 9 Mayıs 2020

Agos, [“Kuzguncuk Kilisesi saldırganına hapis ve tahliye”](#), 29 Temmuz 2020

Agos, [“Trabzon'da Latin Katolik Mezarlığı'na nefret saldırısı”](#), 14 Şubat 2020

AİHM, *Šečić/Hırvatistan*, No. 40116/02, 31 Mayıs 2007

AİHM, *Milanović/Sırbistan*, No. 44614/07, 14 Aralık 2010

AİHM, *Dordević/Hırvatistan*, No. 41526/10, 24 Temmuz 2012

AİHM, *Virabyan/Ermenistan*, No. 40094/05, 2 Ekim 2012

AİHM, *M.C. ve A.C./Romanya*, No. 12060/12, 12 Temmuz 2016

Avrupa Birliği Temel Haklar Ajansı, [Ensuring justice for hate crime victims: professional perspectives](#), 2016

Avrupa Birliği Parlamentosu ve Konseyi'nin Suçların mağdurları için hak, destek ve koruma konusunda minimum standartlar hakkında Direktifi, [2012/29/EU](#)

Avrupa Konseyi, Avrupa İnsan Hakları ve Temel Hakları Koruma Sözleşmesi, 4 Kasım 1950

Avrupa Konseyi Bakanlar Komitesi, [Recommendation No. R \(97\) 20](#), 1997.

Baran Doğan, [“Nefret ve Ayrımcılık Suçu TCK Madde 122”](#), t.y.

Bianet, [“Düzgün Baba'ya "üç hilal", Meclis gündeminde”](#), 6 Temmuz 2020

BM, [Her Türlü Irk Ayrımcılığının Ortadan Kaldırılmasına İlişkin Uluslararası Sözleşme](#), 1965

BM Uluslararası Irk Ayrımcılığının Ortadan Kaldırılması Komitesi (CERD), Sözleşme'nin 9. maddesi altında taraf Devletler tarafından gönderilen raporların değerlendirilmesi: Irk Ayrımcılığının Ortadan Kaldırılmasına dair Uluslararası Sözleşme: [CERD sonuç gözlemleri; Türkiye](#), 24 Mart 2009, CERD/C/TUR/CO/3

BM, Birleşmiş Milletler Medeni ve Siyasal Haklar Uluslararası Sözleşmesi 16 Aralık 1966

BM, Din veya İnanca Dair Her Türlü Hoşgörüsüzlük ve Ayrımcılığın Ortadan Kaldırılmasına Dair Bildiri, 1981

Cumhuriyet, [“Beşiktaş'ta türbanlı kadına saldırı davasının tutuklu sanığına tahliye”](#), 31 Ocak 2020

Cumhuriyet, [““Aleviler teröristtir’ diyen doktora 8 ay hapis”](#), 9 Şubat 2021

Đaković, Tina, ve Senta, Cvijeta [Against Hate Guidebook of good practices in combatting hate crimes and hate speech](#), Center for Peace Studies and Human Rights House Zagreb, 2019

ECRI Genel Politika Tavsiyeleri 1-11 [No 7](#), 2002 ve [No 11](#), 2007

ECRI, [İrkçılığa ve Hoşgörüsüzlüğe Karşı Avrupa Komisyonu Türkiye Raporu](#), Beşinci İzleme Dönemi, 4 Ekim 2016

Evrensel, [“İHD Hatay Altınözü'de Hristiyanlara dönük saldırıyı kınadı”](#), 27 Ekim 2020

Evrensel, [“İstanbul Pendik'te apartman duvarına ‘Alevilere ölüm’ yazıldı”](#), 20 Ekim 2021

Evrensel, [“Wushu sporcusu Sadık Pehlivan'ın Alevi olduğu için Milli Takım'a alınmadığı iddiası”](#), 10 Mart 2020

Haber Global, [“Pendik'te bazı evlerin kapısına çizilen çarpı işaretinin sırrı ortaya çıktı!”](#), 31 Ocak 2020

Haberimizvar.net, [“‘Aleviler teröristtir’ diyen doktora 8 ay hapis”](#), 9 Şubat 2021

haberler.com, [“Bir alevi evi işaretleme olayı daha! Yakalanan şahıs tutuklandı”](#), 3 Ocak 2020

Habertürk, [“Türbanlı polise hakaret eden kadın hakkında iddianame hazırlandı”](#), 2 Şubat 2020

[İrkçılığa ve Hoşgörüsüzlüğe Karşı Avrupa Komisyonu Türkiye Raporu](#), Beşinci İzleme Dönemi, 4 Ekim 2016, s. 10.

KAOS GL, [2019 Yılında Türkiye’de Gerçekleşen Homofobi ve Transfobi Temelli Nefret Suçları Raporu](#)

Karadeniz’den Günebakış, [“Polise başörtüsü hakareti”](#), 29 Ocak 2020

Karan, U., “Nefret suçları ve nefret söyleminin Türkiye yasalarında karşılığı”, Çavdar, A. ve Yıldırım, A.B., *Nefret Suçları ve Nefret Söylemi* içinde, Hrant Dink Vakfı Yayınları, 2010

Milliyet, [“Sporcudan suç duyurusu”](#), 10 Mart 2020

NTV, [“İstanbul Beşiktaş'ta başörtülü kadına saldırı davasında karar”](#), 22 Ocak 2021

NTV, [“İstanbul'da Alevi vatandaşlara yönelik yazılarla ilgili soruşturma başlatıldı ”](#), 22 Ekim 2020

Özgür İfade, [“BELEDİYEDEN ALEVİ İŞÇİYE ‘CEMEVİNE NİYE GİTTİN’ SORUŞTURMA VE TEHDİTİ”](#), 6 Aralık 2020

Pirha, [“İzmir’de yine bir Alevi ailenin evine çarpı işareti konuldu!”](#), 23 Aralık 2020

Protestan Kiliseler Derneği, [“2020 Hak İhlalleri İzleme Raporu”](#), 24 Şubat 2021

SAT-7 TÜRK, [“Trabzon’da Latin Katolik Mezarlığı’na Nefret Saldırısı”](#), 21 Şubat 2020

Sol Haber, [“Cemevi saldırısına ilişkin soruşturma başlatıldı”](#), 20 Ocak 2020

T24, [“Sultanbeyli’de cemevine saldırı”](#), 19 Ocak 2020

Türkiye Cumhuriyeti Adalet Bakanlığı, İnsan Hakları Eylem Planı (2021-2023). (2021, 30 Nisan).
Resmî Gazete (Sayı: 31470). Erişim adresi:
<https://www.resmigazete.gov.tr/eskiler/2021/04/20210430-9.pdf>

Yargıtay 18. Ceza Dairesi içtihad metni, 2018/1978 E., 2019/13554 K.

Yılmaz, Havva, “Bir Nefret Nesnesi Olarak Başörtülü Kadınlar Ya Da Nefret Suçları Bağlamında Başörtüsü Problemi”, İnceoğlu, Y., *Nefret Söyleme ve/veya Nefret Suçları*, Ayrıntı Yayınları, 2012